Inventarisatie naar de praktijk en behoefte aan informatieoverdracht voor een doorlopende ontwikkellijn 0-12 jaar

Opdrachtgevers: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap & Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Rotterdam, 4 februari 2020

Inventarisatie naar de praktijk en behoefte aan informatieoverdracht voor een doorlopende ontwikkellijn 0-12 jaar

Opdrachtgevers: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap & Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Floor van Oort
Joke Kruiter
Patrick de Wilde
Menno Wester
Ellen Donkers
Robine Maat-Tilstra
Sil Vrielink

Rotterdam, 4 februari 2020

ECORYS

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting 7

1 Aanleiding en vraagstelling 13
1.1 Aanleiding 13
1.2 Vraagstelling 13
1.3 Leeswijzer 14

2 Achtergrond 15
2.1 De overgang van voorschoolse voorziening naar basisonderwijs 15
2.2 De overdracht van basisschool naar buitenschoolse opvang 17
2.3 De overstap van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs 18
2.4 Informatieoverdracht en de doorgaande ontwikkelingslijn 18
2.4.1 De relatie tussen de informatieoverdracht en een goede doorlopende ontwikkellijn van kinderen 19
2.4.2 Huidige situatie met betrekking tot de doorlopende leerlijn 19

3 Resultaten enquête en interviews onder kinderopvangorganisaties en basisscholen 21
3.1 Respondenten van de enquête en deelnemers aan de interviews 21
3.2 Attitudes 22
3.3 Praktijk van informatieoverdracht tussen kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) en basisscholen 27
3.3.1 Informatieoverdracht vindt plaats 27
3.3.2 Informatieoverdracht vindt niet plaats 33
3.4 Praktijk van informatieoverdracht tussen buitenschoolse opvang (4-12 jaar) en basisscholen 34
3.4.1 Informatieoverdracht vindt plaats 35
3.4.2 Informatieoverdracht vindt niet plaats 39
3.5 Behoeften 39
3.5.1 Uit de enquêtes 39
3.5.2 Uit de interviews 44

4 Informatie-experts en focusgroep 47
4.1 Informatie-experts 47
4.1.1 Bestaande systemen 47
4.1.2 Aandachtspunten bij overdracht 47
4.1.3 Verschillen en overeenkomsten met de uitwisseling tussen primair en voortgezet onderwijs 48
4.2 Focusgroep 49
4.2.1 AVG en informatieoverdracht 49
4.2.2 Inhoud van de informatieoverdracht 50
4.2.3 Informatieoverdracht met buitenschoolse opvang 50
4.2.4 Digitaal systeem en randvoorwaarden 51
4.2.5 Afronding en conclusies 51

Bijlage 1 Methodiek 53

Managementsamenvatting

Op verzoek van de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) hebben Ecorys, Sardes en MOOZ nader onderzoek gedaan naar de informatieoverdracht tussen kinderopvangorganisaties – zowel voorschools als buitenschools – en basisscholen. De aanleiding hiervoor is het advies van de Taskforce samenwerking onderwijs en kinderopvang om een digitaal educatief dossier te ontwikkelen (advies 5), omdat dat volgens haar meerwaarde op kan leveren voor zowel kind als ouders.[1] De opdracht voor dit onderzoek was echter breder, en de aandacht in dit onderzoek is daarom vooral uitgegaan naar de huidige praktijk van informatieoverdracht, de (aanvullende) behoefte aan onderlinge informatieoverdracht en de aandachtspunten bij de verbetering van de informatieoverdracht. We hebben informatieoverdracht onderzocht met als invalshoek de bijdrage ervan aan de (kwaliteit van de) doorlopende ontwikkellijn. Voor de praktijkervaringen en de behoeften hebben we informatie opgehaald bij kinderopvangorganisaties en basisscholen. Voor de aandachtspunten voor verbetering van de informatieoverdracht hebben we experts geraadpleegd.

Beantwoording van de onderzoeksvragen

1. *Welke informatie leveren kinderopvangorganisaties en scholen op dit moment aan elkaar als het gaat om de overstap van kinderopvang naar school en de aansluiting van school en buitenschoolse opvang (bso)?*

Ruim tachtig procent van de respondenten van kinderopvangorganisaties geeft aan dat zij informatie uitwisselen bij de overgang naar de basisschool en ruim negentig procent van de basisscholen ontvangt informatie bij deze overgang. Het overgrote deel van de kinderopvangorganisaties en basisscholen werkt met meerdere basisscholen c.q. kinderopvangorganisaties samen; ongeveer de helft van de kinderopvangorganisaties heeft met vijf of meer basisscholen te maken. Twee derde van de kinderopvangorganisaties wisselt informatie uit met alle basisscholen waarmee ze samenwerken, de helft van de basisscholen ontvangt informatie van alle kinderopvangorganisaties waarmee ze samenwerken.

Waar bestaat die informatie die wordt uitgewisseld uit? Observatiegegevens, persoonlijke waarnemingen van pedagogisch medewerkers en zorg/ondersteuningsbehoefte worden het meest uitgewisseld. Dit komt overeen met de informatie die scholen en kinderopvangorganisaties het meest nuttig en nodig vinden om over te dragen. Ruim zestig procent van de respondenten is tevreden met de manier en inhoud van overdracht, bij zowel kinderopvangorganisaties als basisscholen.

Informatieoverdracht tussen basisscholen en bso's vindt veel minder plaats. Ongeveer de helft van de basisscholen en kinderopvangorganisaties geeft aan informatie over kinderen uit te wisselen. Wanneer er sprake is van uitwisseling dan is dat voor bso's bijna altijd met meerdere basisscholen, voor zo'n zestig procent met meer dan vijf basisscholen. Daarentegen wisselt bijna driekwart van de basisscholen maar met één bso informatie uit. Deze overdracht is meestal incidenteel of enkele keren per jaar en bestaat hoofdzakelijk uit incidentele praktische informatie over leerlingen. Daarna volgt informatie over de sociaal-emotionele ontwikkeling en de thuissituatie. Ook hier geldt dat ongeveer zestig procent van de respondenten tevreden is over de uitwisseling (manier en inhoud).

---

[1] Taskforce samenwerking onderwijs en kinderopvang (2017). *Tijd om door te pakken in de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang.* Den Haag: Rijksoverheid.

2. *Op welke manier leveren kinderopvangorganisaties en basisscholen deze informatie (bijvoorbeeld formeel via een systeem, of informeel via gesprekken)? En via welke systemen leveren ze de informatie?*

De overdracht tussen kinderopvangorganisaties en de basisschool vindt meestal plaats via een gesprek tussen school en kinderopvangorganisatie en soms ook de ouder (informeel) en/of op papier (formeel). Het grootste deel van de kinderopvangorganisaties (ruim de helft) en basisscholen (bijna drie kwart) vindt een combinatie van formele en informele overdracht het meest bruikbaar. Drie op de tien kinderopvangorganisaties en basisscholen gebruiken digitale documentenoverdracht via email. Het gebruik van digitale gekoppelde systemen is lager: twintig procent van de kinderopvangorganisaties en vijftien procent van de basisscholen gebruikt gekoppelde systemen. Het gaat dan doorgaans om KIJK! en ParnasSys.

Aan de bso's en basisscholen die met elkaar samenwerken hebben we in de vragenlijst niet gevraagd op welke manier ze informatie overdragen. Wel blijkt dat ze vooral incidenteel informatie met elkaar delen. Uit de interviews blijkt dat het daarbij vaak gaat om het op informele manier delen van informatie op het moment dat de kinderen door de bso op school worden opgehaald.

3. *Welke (aanvullende) informatieoverdracht is er volgens de kinderopvangorganisaties en scholen nodig om een goede overdracht te regelen tussen kinderopvangorganisaties en scholen?*

Dat informatieoverdracht tussen kinderdagverblijven en basisonderwijs essentieel is voor de kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn beamen zowel de respondenten van de kinderopvangorganisaties (81%) als die van de basisscholen (94%). Een groot deel van de respondenten is in het algemeen dan ook tevreden over de huidige informatieoverdracht.Wel geven zij aan dat de privacywetgeving de informatieoverdracht moeilijker maakt (67% kinderopvangorganisaties, 72% basisscholen). Een uniform systeem (vorm en inhoud) van informatieoverdracht zou de kwaliteit van de informatieoverdracht volgens de meeste respondenten verbeteren (71% kinderopvangorganisaties, 77% basisscholen) en bijdragen aan een betere kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn (68% kinderopvangorganisaties, 70% basisscholen).

Twee derde van de respondenten geeft aan dat ze graag meer zouden willen doen aan informatieoverdracht. De vier meest genoemde thema's hierin zijn: 1) verbeteren van de kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn (sterk gericht op de inhoud van de informatie), 2) intensiveren van de informatieoverdracht voor leerlingen met bijzondere behoeften (vooral afstemmen van elkaars aanpak), 3) verbeteren van de organisatie van de samenwerking tussen betrokken organisaties, en 4) meer structuur en standaardisatie in de informatieoverdracht. De respondenten van de kinderopvangorganisaties geven verder aan meer terugkoppeling te willen over hoe het met de kinderen gaat, zodat zij de kwaliteit van hun aanbod hiermee kunnen verbeteren. Slechts enkele respondenten benoemen dat ze graag meer mogelijkheden voor digitale samenwerking willen.

Qua inhoud zijn er vier typen gegevens waarover de respondenten het bijna unaniem eens zijn dat ze bijdragen aan de doorlopende ontwikkellijn: observatiegegevens (hoe een kind functioneert en zich ontwikkelt), persoonlijke waarnemingen van pedagogische medewerkers, plan van aanpak/handelingsplan en zorg/ondersteuningsbehoefte. Over de waarde van toetsgegevens zijn de respondenten het minst positief.

4. Op welke manier zou deze informatie kunnen bijdragen aan een goede doorlopende ontwikkellijn voor kinderen van 0-12 jaar?

Het overgrote deel van de kinderopvangorganisaties (81 procent) en basisscholen (94 procent) vindt dat informatieoverdracht van belang is voor een goede doorgaande leerlijn. Hóe de informatieoverdracht dan bijdraagt aan de doorlopende lijn, daar kan men niet zo direct antwoord op geven. De overdracht van informatie zorgt er volgens respondenten in elk geval voor dat kinderen zich snel op hun plek voelen op school. Wordt er doorgevraagd over de doorgaande lijn, dan wordt vooral ingegaan op de inhoudelijke programmatische doorgaande lijn: hoe stemmen scholen en kinderopvangorganisatie de inhoud en aanpak van hun aanbod op elkaar af.

5. Hoe zouden de kinderopvangorganisaties en scholen deze informatie over willen dragen?

Op dit moment wordt informatie tussen kinderdagopvang en basisonderwijs met name tijdens een gesprek en/of op papier overgedragen, tussen de bso en het basisonderwijs vooral informeel op de momenten dat de kinderen worden opgehaald. Het grootste deel van de respondenten is hier tevreden over. Dat blijkt ook uit de vraag welke manieren van informatieoverdracht bijdragen aan een doorlopende ontwikkellijn. Het vaakst wordt daarop geantwoord via een gesprek of op papier (bijna 80 respectievelijk ruim 70 procent). Bijna twee derde van de respondenten denkt dat digitale documentoverdracht bijdraagt aan een doorgaande lijn en de helft denkt dat van digitaal gekoppelde systemen.

6. Wat zijn goede voorbeelden van een informatieoverdracht tussen scholen en kinderopvangorganisaties die bijdraagt aan een goede doorlopende ontwikkellijn voor kinderen in de leeftijd 0-12 jaar?

In dit onderzoek hebben we verschillende goede voorbeelden van onderdelen van de informatieoverdracht gezien:

- ***Een driehoeksgesprek tussen basisschool, kinderopvangorganisatie en ouders waarin de overdracht plaatsvindt.*** De eerste helft van het gesprek vindt plaats met ouders en de pedagogisch medewerker; samen bespreken ze de ontwikkeling die het kind de afgelopen jaren heeft doorgemaakt, en de behoeften van het kind. In de tweede helft van het gesprek sluit de leerkracht van groep 1 aan. Samen wordt dan besproken waar het kind in zijn/haar ontwikkeling staat en hoe daar op school zo goed mogelijk aan verder gewerkt kan worden. Pedagogisch medewerker, leerkracht en ouder(s) zijn gelijkwaardige partners in dit gesprek;
- ***Bij inschrijving al een akkoord vragen voor de overdracht van informatie***. Als ouders daarvoor toestemming geven, mag informatie over hun kind worden overgedragen van kinderopvangorganisatie naar basisschool en vice versa. Het is moeilijk om die toestemming te krijgen op het moment dat ‘er iets speelt’: als het kind bepaalde problemen heeft of als ouders en kinderopvang het niet met elkaar eens zijn. Het werkt doorgaans veel beter als deze toestemming direct bij inschrijving op het kinderdagverblijf, de peuteropvang of de basisschool wordt gevraagd. Binnen een integraal kindcentrum ligt het voor de hand om dat in een gezamenlijke overeenkomst van kinderopvang en basisschool te doen. Deze toestemming hoeft niet ieder jaar opnieuw gevraagd worden. Idealiter wordt deze bij elke ‘overgang’ gevraagd (nl. bij inschrijving op het kinderdagverblijf/de peuteropvang, bij inschrijving op de bso, bij inschrijving op de basisschool, bij de overgang naar de middenbouw en bij de overgang naar de bovenbouw);
- ***Zorgen voor draagvlak bij partners bij overdrachtsprocedures die gemeentebreed worden ingevoerd***. Als er een overdrachtsprocedure wordt ingevoerd die voor alle kinderopvangaanbieders en alle basisscholen in de gemeente gaat gelden, is het van belang om alle kinderopvangorganisaties en basisscholen te betrekken bij de ontwikkeling daarvan. Dat kan als volgt:

- Een gemeentelijke werkgroep (bijv. jonge kind, vve of doorgaande lijn) waarin scholen en kinderopvangorganisaties vertegenwoordigd zijn stelt een overdrachtsprocedure op. Deze procedure wordt in concept voorgelegd aan het management van de kinderopvang en aan de schoolbesturen; zij moeten ermee instemmen dat deze procedure boven eventuele eigen procedures/overdrachtsformulieren gaat;
- Vervolgens wordt de procedure vastgesteld in de LEA: gemeente, schoolbesturen en kinderopvangorganisaties spreken gezamenlijk af dat de overdracht voortaan op deze manier zal plaatsvinden.

NB: een dergelijke procedure leent zich vooral voor de overdracht van kinderdagopvang naar de basisschool. Voor de meer informele overdracht tussen basisschool en bso is zo'n procedure doorgaans te zwaar.

7. Welke informatie wordt in de meest gebruikte systemen verzameld? Welke initiatieven lopen er om de verschillende overdrachtssystemen meer te stroomlijnen?

De systemen die op dit moment worden gebruikt zijn óf het systeem van een gedeeld kindvolgsysteem (vooral KIJK!) óf een administratiesysteem (vooral ParnasSys). Voor administratiesystemen geldt dat zij op verzoek van de gebruikers kunnen worden uitgebouwd. Uit de gesprekken met experts blijkt echter dat daar nog maar weinig vraag naar is. Dus hoewel er technisch veel mogelijk is, is de markt op dit moment te klein om dat grootschalig op te pakken. Daar komt bij dat kinderopvang en onderwijs verschillende branches zijn (privaat en publiek) en onder verschillende ministeries (SZW en OCW) vallen. Deze verschillen maken dat er nog weinig initiatieven zijn voor stroomlijning van overdrachtssystemen. Daarnaast wordt de bruikbaarheid van een systeem niet primair bepaald door de technische specificaties, maar door de kwaliteit van de informatie die er in opgenomen wordt. Er moet eerst overeenstemming zijn op landelijk niveau welke informatie wordt overgedragen.

8. Hoe verhoudt zich de informatie die kinderopvangorganisaties leveren aan scholen tot de informatie in de overstapservice in het onderwijs?

Net als bij de overdracht tussen kinderopvangorganisaties en basisonderwijs, wordt ook bij de overstapservice gebruik gemaakt van verschillende overdrachtsvormen. Hier zijn de meest gebruikte manieren op papier en via de mail, en daarnaast via de digitale Overstapservice (OSO).

Er zijn ook duidelijke verschillen tussen beide vormen van overdracht:

- Het grootste deel van de scholen is aangesloten bij de Overstapservice, waardoor het in feite werkt als een landelijk systeem. In de overdracht van kinderopvang naar basisschool zijn er doorgaans afspraken tussen locaties/organisaties of gemeentelijke afspraken, maar geen afspraken op landelijk niveau;
- In de Overstapservice zijn afspraken gemaakt over de over te dragen gegevens (OSO-gegevensset). Ook hier geldt dat er in de overdracht van kinderopvang naar basisschool op locatie of gemeente afspraken gemaakt worden, maar er zeker geen uniforme afspraken zijn waar het grootste deel van de kinderopvangorganisaties en basisscholen zich aan conformeert;
- De Overstapservice maakt gebruik van wettelijke richtlijnen voor een veilige overdracht van gegevens, waardoor de privacy van leerlingen is gewaarborgd. In de overdracht van kinderopvang naar basisonderwijs wordt op allerlei verschillende manieren overgedragen, waarbij er lang niet altijd oog is voor de technisch veilige overdracht van gegevens (via de mail is bijvoorbeeld niet veilig). Dit pleit voor een betere uitleg van de regels voor veilige overdracht.

Reflectie

Technisch gezien is het mogelijk om de informatieoverdracht te digitaliseren. Dit kan bijvoorbeeld via een documentoverdracht-tool zoals bij de Overstapservice van po naar vo (OSO), of via een vindplaats waarin betrokken professionals in kunnen loggen en relevante documenten van kinderen in kunnen zien (vergelijkbaar met het digitaal patiëntendossier). Belangrijke aspecten hieraan zijn:

- Waarborgen dat gegevens technisch veilig kunnen worden overgebracht of gedeeld;
- Bepalen welke gegevens met wie gedeeld worden;
- Het vergt een flinke investering in tijd en geld om een dergelijk systeem te maken en er voor te zorgen dat het gebruikt gaat worden.

Er lijkt draagvlak te zijn voor het idee van een digitaal systeem, zowel bij betrokkenen van kinderopvangorganisaties, basisscholen als de experts. Er is behoefte aan toegang tot elkaars documenten, liefst in een vindplaats. Het roept echter ook veel vragen op. De belangrijkste is dat een digitaal systeem een middel is om informatieoverdracht mogelijk te maken, maar dat niet duidelijk is of de prijs ervan opweegt tegen de baten ervan. De waarde van het systeem is afhankelijk van de kwaliteit van de informatie in het systeem en het gebruik van deze informatie door betrokkenen. Op dit moment is er geen consensus over welke informatie het meest waardevol is voor de doorlopende ontwikkellijn, noch over de vorm waarin deze het beste overgedragen kan worden. Een digitaal systeem kan niet zonder meer de kwaliteit van de informatie verbeteren, het gebruik van de informatie bevorderen, of de samenwerking vervangen, het blijft een middel. Andere vragen die spelen zijn: “Wie gaat bepalen wat de vorm en inhoud worden van een digitaal systeem?”, “Wordt het digitaal systeem iets ‘extra’s’, of kunnen alle huidige systemen en instrumenten er in opgenomen worden?”, “Blijft het systeem vrijheid bieden voor scholen en kinderopvangorganisaties om hun eigen inhoudelijke keuzes te maken en instrumenten te kiezen die daar bij passen?”. Deze vragen spelen voor ieder uniform systeem, digitaal of niet-digitaal. De wensen zijn divers en vooralsnog blijkt uit wetenschappelijk onderzoek niet welke informatie essentieel is voor de kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn. Het vraagt regie om net als bij de overdrachtsservice po-vo tot overeenstemming te komen over de inhoud en vorm. Hier is veel tijd en geld voor nodig. Het vraagt immers om veel afstemming, eerst inhoudelijk en vervolgens technisch. En hoe organiseer je de governance en de kwaliteitsbewaking van de informatieoverdracht? Zelfs wanneer uit bovenstaande een kwalitatief goed en praktisch bruikbaar systeem ontwikkeld wordt, dan nog blijft het een middel en zal het de bestaande samenwerking tussen kinderopvang en basisonderwijs niet kunnen vervangen, hooguit vergemakkelijken. Face-to-face contact zal meerwaarde blijven behouden, bijvoorbeeld in een warme overdracht of driehoeksgesprek. De grootste behoefte bij basisscholen en kinderopvangorganisaties is op dit moment om de onderlinge samenwerking te verbeteren.

Vooralsnog is het ontbreken van een digitaal systeem (of een landelijk uniform systeem) dus niet de bepalende factor voor de kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn. De kwaliteit van de informatie en de kwaliteit van het proces van uitwisseling (afspraken over welke informatie, hoe en wanneer) zijn eerder bepalend voor de kwaliteit. Deze verbeteren niet zonder meer door invoeren van een digitaal systeem. Dit roept de vraag op of investeren in een digitaal systeem voor informatieoverdracht voor het verbeteren van de kwaliteit van de doorlopende leerlijn de juiste prioriteit heeft. Het afstemmen van de programma’s in de kinderopvang en die op scholen, heeft mogelijk meer effect op de kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn. Versterking van de samenwerking tussen kinderopvang en basisonderwijs en het versoepelen van de regelgeving die nu die samenwerking in de weg staat geeft ook de ruimte voor meer gelijkwaardige samenwerking. Dit laatste wordt niet overal zo gevoeld in de kinderopvangsector.

Voor de informatieoverdracht tussen voorschoolse kinderopvang en basisscholen en tussen bso en basisscholen zijn de behoeften duidelijk verschillend. In het eerste geval is de overdracht gekoppeld aan het specifieke eenmalige moment van overgang, in het tweede geval is er sprake van meer continue informatie-uitwisseling. Ook het type informatie dat uitgewisseld wordt is heel verschillend: bij de overgang van voorschoolse kinderopvang naar basisschool is dit veel meer gericht op een beschrijving van het kind met zijn/haar ontwikkeling en zorgbehoefte, bij de informatie-uitwisseling tussen de basisschool en de bso gaat het veelal om meer praktische, dagelijkse, informatie. De behoefte ligt hier bij het investeren in het beter bekend zijn met ontwikkelingen in elkaars organisaties en het uitwisselen van ervaringen met (en good practices) bij 'zorgkinderen'. Er is eerder behoefte aan face-to-face contact met leerkrachten en pedagogisch medewerkers dan een digitaal systeem. Een digitaal systeem vinden de experts een zwaar middel hiervoor. Anderzijds om de praktische, dagelijkse informatie-uitwisseling te stroomlijnen zouden informatie-uitwisselings-apps een uitkomst kunnen bieden.

Over de AVG

Basisscholen en kinderopvangorganisaties geven aan dat ze vinden dat de AVG informatieoverdracht moeilijker maakt. Verder doorvragend blijkt dan vaak dat men ook niet precies weet wat er wel en niet mag onder de AVG. De experts benoemen dat er binnen de AVG meer mogelijk is dan vaak wordt gedacht en dat er veel te winnen valt met betere voorlichting – bijvoorbeeld met een handreiking -, omdat er nog veel onduidelijkheid is over hoe te handelen binnen de AVG. Het bezwaar dat ouders voor iedere uitwisseling afzonderlijk toestemming moeten geven is bijvoorbeeld ongegrond. Zowel bij kinderopvangorganisaties als bij basisscholen kunnen ouders op regelmatige momenten gevraagd worden in een overeenkomst generieke toestemming te geven om informatie te delen. Waar nu via email overdracht plaatsvindt is niet duidelijk of dit een beschermde (veilige) overdracht is. Daar is echter geen digitaal systeem voor nodig, ook bijvoorbeeld met WeTransfer kunnen op een veilige manier bestanden verzonden worden.

1 Aanleiding en vraagstelling

1.1 Aanleiding

De laatste vijftien jaar ontstaat er, mede onder invloed van ‘de knip’ tussen voor- en vroegschoolse educatie, de harmonisatie tussen kinderopvang en peuterspeelzaalwerk en de ontwikkeling van integrale kindcentra (IKC’s), steeds meer aandacht voor de overgang van kinderen van voorschoolse opvang naar basisschool en de doorgaande lijn daarin. Er zijn diverse onderzoeken gedaan en notities geschreven over de verschillende aspecten van die overgang, zoals de visie op de overgang, samenwerking rondom de overgang en de overdracht van informatie. In haar rapport uit 2017 adviseert de Taskforce samenwerking onderwijs en kinderopvang om een digitaal educatief dossier te ontwikkelen (advies 5), omdat dat volgens haar meerwaarde op kan leveren voor zowel kind als ouders.[2] Dit advies ligt ten grondslag aan de nu voorliggende vraag van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) om in beeld te brengen welke behoefte aan onderlinge informatieoverdracht er is bij scholen en kinderopvangorganisaties om een goede doorlopende ontwikkellijn aan te kunnen bieden voor kinderen in de leeftijd van 0 tot 12 jaar.

1.2 Vraagstelling

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

> Welke (aanvullende) behoefte aan onderlinge informatieoverdracht is er bij scholen en kinderopvangorganisaties om een goede doorlopende ontwikkellijn aan te kunnen bieden voor kinderen in de leeftijd 0-12 jaar?

Om op deze vraag antwoord te geven zijn de volgende deelvragen onderzocht. De eerste 5 vragen zijn gericht op de schoolleiders en kinderopvangmanagers en gaan over hun ervaringen en behoeften:

1. Welke informatie leveren kinderopvangorganisaties en scholen op dit moment aan elkaar als het gaat om de overstap van kinderopvang naar school en de aansluiting van school en buitenschoolse opvang (bso)?
2. Op welke manier leveren ze deze informatie (bijvoorbeeld formeel via een systeem, of informeel via gesprekken)? En via welke systemen leveren ze de informatie?
3. Welke (aanvullende) informatieoverdracht is er volgens de kinderopvangorganisaties en scholen nodig om een goede overdracht te regelen tussen kinderopvangorganisaties en scholen?
4. Op welke manier zou deze informatie kunnen bijdragen aan een goede doorlopende ontwikkellijn voor kinderen van 0-12 jaar?
5. Hoe zouden de kinderopvangorganisaties en scholen deze informatie over willen dragen?
6. Wat zijn goede voorbeelden van een informatieoverdracht tussen scholen en kinderopvangorganisaties die bijdraagt aan een goede doorlopende ontwikkellijn voor kinderen in de leeftijd 0-12 jaar?

---

[2] Taskforce samenwerking onderwijs en kinderopvang (2017). *Tijd om door te pakken in de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang.* Den Haag: Rijksoverheid.

De volgende vragen zijn meer gericht op experts:

7. Welke informatie wordt in de meest gebruikte systemen verzameld? Welke initiatieven lopen er om de verschillende overdrachtssystemen meer te stroomlijnen?
8. Hoe verhoudt zich de informatie die kinderopvangorganisaties leveren aan scholen tot de informatie in de overstapservice in het onderwijs?

Bij al deze vragen is het van belang rekening te houden met wat er vanuit de wetenschap bekend is over het thema informatieoverdracht tussen scholen en kinderopvangorganisatie. In het bijzonder over informatie die bijdraagt aan een goede doorlopende ontwikkellijn voor kinderen in de leeftijd 0-12 jaar?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden is gebruik gemaakt van meerdere onderzoeksmethoden: 1) literatuurstudie; 2) enquête onder schoolleiders en kinderopvangmanagers; 3) interviews met informatie-experts en met kinderopvangmanagers en schoolleiders; 4) focusgroepgesprek. In bijlage 1 worden de methodieken nader toegelicht.

1.3 Leeswijzer

In *hoofdstuk 2 (Achtergrond)* bespreken we wat er vanuit eerder onderzoek bekend is over de informatieoverdracht bij de overstap van kinderdagverblijf naar basisschool en tussen de bso en basisschool. Ook geeft dit hoofdstuk een beeld van de bijdrage van informatieoverdracht aan de doorlopende ontwikkellijn van kinderen (0-12 jaar). Hiervoor is de literatuurstudie ingezet.

In *hoofdstuk 3* bespreken we de uitkomsten van de enquête onder schoolleiders en kinderopvangmanagers. Dit hoofdstuk gaat in op de mate waarin informatie over leerlingen overgedragen wordt, op welke wijze, en wat hieraan verbeterd kan worden. Daarnaast zijn de attitudes over een aantal aspecten van informatieoverdracht gepeild. Verdieping van deze enquêtes met informatie uit interviews met drie kinderopvangorganisaties en drie scholen is hierin meegenomen.

In *hoofdstuk 4* gaat in op de ervaringen en adviezen van experts. Dit is gebaseerd op de interviews met informatie-experts en de bespreking in de focusgroep.

Hoofdstuk 5 sluit het rapport af met conclusies en aanbevelingen. De bijlage bevat de methodiekbeschrijving.

2 Achtergrond

2.1 De overgang van voorschoolse voorziening naar basisonderwijs

In Nederland starten jaarlijks zo'n 150.000 vierjarige kinderen in het basisonderwijs. In de periode daaraan voorafgaand is het beeld veel diverser. Er zijn kinderdagverblijven voor de opvang voor kinderen van werkende ouders tussen de 0 en de 4 jaar, er is peuteropvang met en zonder voorschoolse educatie voor kinderen van 2/2,5 tot 4 jaar, er is gastouderopvang en informele opvang (bijvoorbeeld bij grootouders).[3] Een deel van de kinderen heeft bovendien te maken met een combinatie van voorgaande opties.[4]

De verschillende typen voorschoolse voorzieningen verschillen in kwaliteit, toezicht en financiën en daarmee ook in de mate waarin zij aansluiten bij de basisschool:

- Peuteropvang en kinderdagverblijven met voorschoolse educatie en het basisonderwijs moeten op basis van het Toezichtkader VVE van de Inspectie van het Onderwijs zorgen voor de overdracht van relevante (ontwikkelings)gegevens en voor een doorgaande leerlijn van voor- naar vroegschoolse educatie;[5]
- Peuteropvang en kinderdagverblijven zonder voorschoolse educatie vallen onder het Toezichtkader van de GGD, hebben geen richtlijnen voor de overdracht van kinderen, maar moeten wel informatie overdragen.

De overgang van voorschoolse opvang naar basisonderwijs is dus niet landelijk geregeld, maar wordt lokaal, in overleg tussen voorschoolse voorzieningen en basisonderwijs, opgepakt.[6] In verschillende gemeenten bestaat er een gemeentebreed overdrachtsformulier voor de overdracht van in elk geval kinderen met een VVE-indicatie, maar ook dan kan de praktijk van overdracht nog sterk verschillen tussen individuele voorschoolse voorzieningen en basisscholen. Complicerende factor daarbij is dat voorschoolse voorzieningen en basisscholen in de meeste gevallen niet één op één met elkaar samenwerken: de helft van de basisscholen werkt samen met meer dan een voorschoolse voorziening en twee derde van de voorschoolse voorzieningen werkt samen met meer dan één basisschool.[7] Dat maakt het complex om een goede 'warme' overdracht en een doorgaande lijn vorm te geven. Laat staan als kinderen bijvoorbeeld én naar de peuteropvang én naar de kinderdagopvang of een gastouder zijn geweest. Hoe zorg je dan gezamenlijk voor een complete, kwalitatief goede overdracht?

Dat een goede overgang van voorschoolse voorziening naar basisschool van belang is, wordt ruimschoots gestaafd door de internationale onderzoeksliteratuur.[8] Vroegtijdige schoolervaringen dragen bij aan de academische en sociale competenties van kinderen, die op hun beurt weer van

---

3 Formeel vallen beide vormen van kinderopvang onder de wet kinderopvang.

4 Zie ook: Witte, P., Kruiter, J., Versteegen, H (2018). *Arbeidsrelaties en werkgelegenheid in de voorschoolse sector*. In: Cörvers, F. en Meer, M. van der (eds).*Onderwijs aan het werk, 2018.* Den Haag: CAOP.

5 Inspectie van het Onderwijs (2018). *Onderzoekskader 2017voor toezicht op voorschoolse educatie en toezicht van het onderwijs.*

6 Zie ook: Dekker, B., Paulussen-Hoogeboom, M.C., Weerd, M. de, Jepma, IJ. & Kruiter, J. (2016). *Condities voor kwaliteit in kindvriendelijke overdracht*. Amsterdam: Regioplan.

7 Grinten, M. van der, Kieft, M., Kooij, D., Bomhof, M. & Berg, E. van den (2019). *Samenwerking in beeld 2. Basisscholen, kinderopvang en kindcentra: de stand van het land 2019.* Utrecht: Oberon.

8 Zie o.a. Fabian, H. en Dunlop, A-W. (2007). Outcomes of good practice in transition processes for children entering primary school. Working Paper 42. Bernard van Leer Foundation: The Hague, The Netherlands.
Dockett, S. en Perry, B. (2014). Continuity of Learning: A resource to support effective transition to school and school age care. Canberra, ACT: Australian Government Department of Education.

invloed zijn op hun latere schoolsucces.[9] In een reviewstudie waarin 42 internationale onderzoeken zijn opgenomen[10], worden de volgende drie typen activiteiten onderscheiden, die helpen bij het goed laten verlopen van de overgang van voorschoolse voorziening naar basisschool:

1. Kinderen alvast bekend laten worden met de school en de leerkrachten: bijvoorbeeld door samen met de pedagogisch medewerker op bezoek te gaan op de basisschool;
2. Samenwerking van pedagogisch medewerkers en leerkrachten: bijvoorbeeld door samen af te stemmen over het curriculum en samen leeractiviteiten te ontwikkelen;
3. Het delen van informatie: bijvoorbeeld een portfolio of een individueel ontwikkelingsplan.

Informatieoverdracht

Zoals hierboven al beschreven, kennen we in Nederland geen gesystematiseerd landelijk overdrachtssysteem voor de overgang van voorschoolse voorziening naar basisschool. Gemeenten werken soms met gemeentebrede overdrachtsformulieren, met name in het kader van VVE, maar ook daar kan op verschillende manieren in de praktijk uitwerking aan gegeven worden: bijvoorbeeld alleen het overdragen van de formulieren, het overdragen van de formulieren en een gesprek tussen pedagogisch medewerker en leerkracht of het aanvullen van de bestaande formulieren met andere gegevens. Uit onderzoek uit 2016 blijkt dat het overgrote deel van de peuteropvang (88%), kinderdagverblijven (77%) en basisscholen (86%) afspraken heeft gemaakt over de overdracht van de informatie.[11] Ongeveer 80 procent van de scholen en voorschoolse voorzieningen draagt informatie schriftelijk of digitaal over en een kleine twee derde van de scholen en voorschoolse voorzieningen heeft (daarnaast) een overdrachtsgesprek waarin het kind besproken wordt. Soms is dit een zogenaamd driehoeksgesprek, waarbij ook ouders aanwezig zijn (15%). In ongeveer een derde van de gevallen zijn ouders zelf verantwoordelijk voor de informatieoverdracht aan de basisschool. Ook uit deze cijfers blijken de uiteenlopende praktijken in het land en binnen gemeenten.

Vooral VVE-locaties werken met overdrachtsformulieren of een overdrachtsdossier. In een dergelijk dossier staan bijvoorbeeld de volgende gegevens:[12]

- Ingevuld overdrachtsformulier;
- Achtergrondgegevens van het kind en de ouders;
- Gegevens over de ontwikkeling van het kind. Dat kan gaan om informatie uit het kindvolgsysteem, gebaseerd op observaties en/of bevindingen uit de peutertoetsen;
- Verslagen van oudergesprekken, ondertekend door de ouders;
- Aantekeningen en rapportages van de beroepskrachten;
- Andere relevante gegevens, bijvoorbeeld of het kind logopedie heeft (gehad).

Veel minder lijkt het voor te komen dat er van bestaande digitale systemen gebruik gemaakt wordt, al zijn er gemeenten die zelf een digitaal systeem hebben ontwikkeld waarin de lokale overdrachtsformulieren kunnen worden ingevoerd of ‘geüpload’. Een aantal integrale kindcentra (IKC’s), waar de doorgaande ontwikkelingslijn een van de speerpunten is, maken wel gebruik van een landelijk systeem, namelijk het longitudinale observatiesysteem waarmee de ontwikkeling van kinderen van 0 tot 7 jaar in beeld gebracht kan worden.[13]

---

9 Murray, E. en Harrison, L.J. (2011). The influence of being ready to learn on children’s early school literacy and numeracy achievement. Educational Psychology, 31(5), 529-545. Dockett, S. en Perry, B. (2003). The Transition to School: What’s Important. Educational Leadership, Vol. 60, Issue 7, 30-33.

10 Lillejord, S., Børte, K., Halvorsrud, K., Ruud, E., & Freyr, T. (2015). Measures with positive impact in transition from kindergarten to school: A systematic review. Oslo: Knowledge Center for Education.

11 Dekker, B., Paulussen-Hoogeboom, M.C., Weerd, M. de, Jepma, IJ. & Kruiter, J. (2016). *Condities voor kwaliteit in kindvriendelijke overdracht*. Amsterdam: Regioplan.

12 Fukkink, H., Hoogeveen, K & Muller, P. (2016*). Ouderbetrokkenheid bij de overdracht. De rol van ouders bij de overgang van hun kind naar de basisschool.* Utrecht: Sardes.

13 Veen, A., Ledoux, G., Emmelot, Y.E. & Gevers Deynoot-Schaub, M.J.M (2019). *Integrale kindcentra over wat hen kenmerkt.* Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Aandachtspunten bij informatieoverdracht

Uit de hiervoor al benoemde onderzoeken komen verschillende aandachtspunten naar voren als het gaat om informatieoverdracht:

- Er wordt op dit moment weinig gebruik gemaakt van (landelijke) digitale systemen om informatie tussen voorschoolse voorziening en basisonderwijs over te dragen;
- Gegevens over kinderen mogen, zo blijkt uit de literatuur, vanwege de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) niet zomaar bewaard en overgedragen worden. Voor het bewaren van de gegevens moeten ook voorschoolse voorzieningen voldoen aan de daarvoor geldende regels, en voor overdracht van de gegevens is toestemming van de ouders nodig. Verschillende voorschoolse voorzieningen en basisscholen laten zich hierdoor afschrikken en zien af van de overdracht van gegevens;
- Er zijn voorschoolse voorzieningen, basisscholen en ouders die vinden dat het overdragen van informatie niet in het belang is van kinderen. Zij vinden juist dat kinderen op de basisschool 'weer met een schone lei zouden moeten kunnen beginnen';
- Er zijn signalen dat de informatie die in overdrachtsformulieren wordt opgenomen niet altijd even goed te gebruiken is in het basisonderwijs, terwijl de informatie waar het basisonderwijs behoefte aan heeft niet in de formulieren is opgenomen. Uiteraard verschilt ook dit per situatie en hangt samen met de manier waarop de formulieren tot stand zijn gekomen;
- Steeds vaker worden programma's van softwareleveranciers gebruikt om gegevens van kinderen/leerlingen op te slaan en te bewaren (en eventueel over te dragen). Het is van belang dat de voorschoolse voorziening of basisschool dan verantwoordelijk blijft voor die gegevens en de correcte verwerking en behandeling daarvan, ook als de gegevens bewaard worden door de leverancier (bijvoorbeeld in de Cloud). Voorschoolse voorziening/school moeten dan een bewerkersovereenkomst afsluiten met de leverancier.[14]

2.2 De overdracht van basisschool naar buitenschoolse opvang

De meerderheid van de kinderen gaat naar een vorm van voorschoolse voorziening (kinderdagopvang, peuteropvang of gastouder). Voor de buitenschoolse opvang (bso) geldt dat voor ongeveer een derde van de kinderen.[15] De bso is primair bedoeld voor de opvang van kinderen van werkende ouders en niet primair bedoeld voor de ontwikkeling en educatie van kinderen. Daardoor is er ook veel minder aandacht voor en kennis over een doorgaande lijn tussen wat er in de schooluren gebeurt en wat er in de bso gebeurt. Er is dan ook nauwelijks onderzoek gedaan naar de (informatie)overdracht van basisschool naar bso. In de praktijk gaat het hier doorgaans om een korte afstemming tussen leerkracht en pedagogisch medewerker als er bijzonderheden zijn.

Een uitzondering hierop is te zien in een aantal IKC's waarin onderwijs en bso nauw verweven zijn.[16] In deze kindcentra worden de onderwijsactiviteiten en bso-activiteiten inhoudelijk en organisatorisch op elkaar afgestemd en zijn soms zelfs niet meer van elkaar te onderscheiden. Er ontstaat dan een doorgaande lijn in het hele-dag-aanbod.

Een andere variant is te zien in het inkopen van bso-plaatsen in het kader van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (GOAB). Steeds meer gemeenten onderzoeken of dit mogelijk is in het kader van de bestrijding van achterstanden van doelgroepleerlingen. Dit bso-aanbod zal in dat geval meer moeten zijn dan 'alleen' het opvangen van kinderen van werkende ouders; er zal ook

---

[14] Zie: Kennisnet. Privacy. Checklist Privacy-afspraken voor scholen. en Vos, J., Sikking, D. & Zintel, C. (2015). Privacy in 10 stappen. Een praktische handleiding voor privacy op school. Zoetermeer: Kennisnet.

[15] O.b.v. gegevens van 2017: https://jmopendata.cbs.nl/#/JM/nl/dataset/20214NED/table?fromstatweb.

[16] Zie voor voorbeelden o.a. Studulski, F. & Kruiter, J. (2017). *Handboek kindcentra. Nieuwe editie.*Utrecht: Sardes.

dan gewerkt moeten worden aan een inhoudelijke en pedagogische doorgaande lijn tussen school en bso.

2.3 De overstap van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs

De overstap van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs lijkt in zekere zin op die van de voorschoolse voorzieningen naar het basisonderwijs. Ook hier hebben basisscholen te maken met meerdere vo-scholen waar ze naar toe leiden en hebben vo-scholen te maken met meerdere toeleverende basisscholen. Anders dan bij de situatie van peuters en kleuters, is hier wel sprake van een landelijke systematiek. Basisscholen maken een onderwijskundig rapport ofwel overstapdossier met daarin de resultaten van de afgelopen jaren van de leerling. In het onderwijskundig rapport mogen alleen gegevens worden opgenomen die relevant zijn voor de nieuwe school, en het mag geen andere gegevens bevatten dan:[17]

- administratieve gegevens;
- gegevens over onderwijshistorie, leerresultaten en stage- en werkervaring;
- gegevens over de sociaal-emotionele ontwikkeling en het gedrag;
- gegevens met betrekking tot de gegeven of geïndiceerde begeleiding;
- gegevens omtrent de verzuimhistorie.

Anders dan bij de overdracht van voorschoolse voorziening naar basisschool is bij wet geregeld dat ouders geen toestemming hoeven te geven voor de overdracht van het onderwijskundig rapport naar het voortgezet onderwijs. Wel moeten ouders er inzage inkrijgen, en moeten hun eventuele bezwaren worden opgenomen in het rapport. Voor de overdracht van voorschoolse voorziening naar basisschool is dit inzagerecht niet bij wet vastgelegd.

Voor de overgang tussen scholen kan gebruikt gemaakt worden van de Overstapservice Onderwijs (OSO).[18] Op dit moment maakt 96% van de scholen hier gebruik van. De OSO bestaat uit verschillende overdrachtsvormen. Overdracht op papier (39%) en via mail (31%) zijn de meest gebruikte vormen. Daarnaast vindt de overdracht plaats via een Digitaal Overdrachtsdossier (DOD) (12%), een digitaal formulier (13%) of anders (9%). Het gebruik van papier en DOD blijkt ten aanzien van voorgaande jaren af te nemen.

Gebruikers van OSO zijn vooral tevreden met ‘de veiligheid van het systeem (65%) en de snelheid (64%) van de overdracht. Daarnaast zijn tijdsbesparing (40%), vermindering van (administratieve) werkdruk (38%), het gebruiksgemak (35%), de betrouwbaarheid (29) en de inzichtelijkheid van het overstapdossier (25%) veelgenoemde plezierige eigenschappen van de OSO. Er is ontevredenheid over het feit dat nog niet alle scholen hiervan gebruik maken (46%) en dat het systeem niet altijd goed werkt (41%). Deelnemende scholen willen graag zelf meer mogelijkheden hebben voor het meesturen van documenten en ze zijn ontevreden over de vele benodigde handelingen.

2.4 Informatieoverdracht en de doorgaande ontwikkelingslijn

De hoofdvraag in dit onderzoek gaat uit van een verband tussen een goede informatieoverdracht en een goede doorlopende ontwikkelingslijn. Informatieoverdracht is een voorwaarde, maar geen garantie voor een goede doorlopende ontwikkelingslijn. Daarvoor zijn volgens de internationale literatuur ook inhoudelijke afstemming en samenwerking, gezamenlijke activiteiten en doorlopende

[17] https://wetten.overheid.nl/BWBR0031619/2012-08-01.

[18] Zie: Siebelhoff, M., van der Zee, N. (2018). Tevredenheidsonderzoek Overstapservice Onderwijs 2018. The Choice.

curricula nodig.[19] Uit Nederlands onderzoek blijkt dan ook dat voorschoolse voorzieningen en basisscholen die actief werken aan de doorgaande ontwikkellijn niet alleen informatie overdragen over individuele kinderen, maar bijvoorbeeld ook over hun pedagogisch klimaat, wijze van spelbegeleiding en het educatief aanbod/leerplan. [20] In combinatie met informatie van individuele kinderen zou dit tot een sterke doorgaande ontwikkellijn voor kinderen van 0 tot 12 kunnen leiden.

2.4.1 De relatie tussen de informatieoverdracht en een goede doorlopende ontwikkellijn van kinderen

Uit onderzoek blijkt dat een goede informatieoverdracht op twee manieren invloed heeft op een goede doorlopende ontwikkellijn van kinderen.[20] Ten eerste heeft een kindvriendelijke overgang positieve effecten op kinderen, gezinnen en personeel. Kinderen voelen zich sneller thuis in de klas en ouders bouwen een vertrouwensrelaties op met de nieuwe leerkracht. Daarnaast zijn professionals van voorschoolse voorzieningen en basisscholen samen in staat om continuïteit in de ontwikkeling aan te brengen.

2.4.2 Huidige situatie met betrekking tot de doorlopende leerlijn

Een goed systeem van voorschoolse voorzieningen is een van de voorwaarden voor kansengelijkheid onder kinderen. Onderzoek laat zien dat kinderen een groot deel van hun achterstand kunnen inhalen als zij voorschoolse opvang en educatie van hoge kwaliteit volgen.[21] Een belangrijk aandachtspunt hiervoor is de overgang van voorschoolse voorziening naar de basisschool en de mate waarin sprake is van een doorgaande ontwikkelings- en leerlijn. Voor doelgroepkinderen lijkt dit extra belangrijk te zijn om resterende achterstanden in te halen. Onderzoek uit de Verenigde Staten en uit Nederland laat echter zien dat de (positieve) effecten van voorschoolse voorzieningen het snelst ‘uitdoven’ bij de overgang naar de basisschool.[22] Ruim de helft (53%) van de doelgroepkinderen die in de voorschoolse periode kinderdagverblijven of peuterspeelzalen bezochten waar een VVE-programma werd aangeboden, zitten in kleutergroepen waar ook met een VVE-programma wordt gewerkt. [23] Voor de rest stopt VVE bij de overgang naar de basisschool. In samenhang hiermee ervaart de meerderheid van de doelgroepkinderen een daling van de educatieve kwaliteit bij de overgang van voor- naar vroegschools. Voor een klein deel van deze kinderen (ongeveer een kwart) is er sprake van continu hoge kwaliteit of zelfs van stijgende kwaliteit. Dit lijkt te duiden op het ontbreken van een doorgaande leerlijn of onvoldoende invloed hiervan.[21, 23]

In Nederland blijken schotten in het pedagogisch-educatieve systeem een risico te vormen voor de continuïteit van (de kwaliteit van) het pedagogisch aanbod voor kinderen.[21] De harmonisatie tussen kinderdagopvang en peuterspeelzaalwerk is een voorbeeld van het opheffen van zo’n schot. Er zijn echter nog steeds schotten bij overgangen van voorschoolse opvang en educatie naar de basisschool en van de basisschool naar naschoolse opvang. De SER pleitte in 2016 voor een inclusief systeem waarin er een intensieve samenwerking is tussen de verschillende organisaties of een integraal aanbod voor 0 tot 12-jarigen.[24] Zoals eerder vermeld zijn er veel verschillende

---

19 Zie: Dekker, B., Paulussen-Hoogeboom, M.C., Weerd, M. de, Jepma, IJ. & Kruiter, J. (2016). *Condities voor kwaliteit in kindvriendelijke overdracht*. Amsterdam: Regioplan.

20 Zie: Dekker, B., Paulussen-Hoogeboom, M.C., Weerd, M. de, Jepma, IJ. & Kruiter, J. (2016). *Condities voor kwaliteit in kindvriendelijke overdracht*. Amsterdam: Regioplan.

21 Slot, P. & Leseman, P. (2019). Investeren in kinderen van 0-12 jaar. PACT voor kindcentra.

22 Yoshikawa, H., Weiland, C., & Brooks-Gunn, J. (2016). When does preschool matter? The Future of Children, 26(2), 21-35. In Slot, P. & Leseman, P., 2019.

23 Veen, A., Veen, I. van der, Schaik, S. van, Leseman, P. (2017). Kwaliteit in kleutergroepen en de relatie met ontwikkeling van kinderen. Resultaten uit het pre-COOL cohortonderzoek. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. In Slot, P. & Leseman, P., 2019.

24 SER (2016). Advies Gelijk goed van start. Den Haag: SER.

organisaties die voorschoolse opvang en educatie aanbieden, al dan niet wijkgericht, en er zijn vaak meerdere kinderopvanglocaties en scholen per wijk.

Er zijn steeds meer ontwikkelingen waarin sprake is van toenemende samenwerking tussen verschillende partijen rondom het kind en het gezin. Hierover zeggen Slot en Leseman, "*de complexiteit van de taak van individuele organisaties neemt daarmee toe en dat vraagt om interprofessionele teams waarin samenwerken en samen leren centraal staan*".[25] (zie tekstblok Interprofessioneel samenwerken).

Interprofessioneel samenwerken

In een onderzoek onder zogenaamde koplopers van kindcentra 0-12 blijkt dat interprofessioneel samenwerken een belangrijk kenmerk is van hun IKC.[26] Er werken breed samengestelde teams van pedagogisch medewerkers, leerkrachten, klassenassistenten, leerkrachtondersteuners en zorgprofessionals of inclusiepedagogen die gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen, met elkaar communiceren en op elkaar vertrouwen. Deze samenwerking wordt vormgegeven vanuit een sterke, gezamenlijke visie op de ontwikkeling van kinderen en hoe kinderen het beste ondersteund kunnen worden in hun ontwikkeling. De geïnterviewde IKC's geven aan dat de ontschotting en het wegnemen van de 'knippen' een belangrijke succesfactor is voor het realiseren van een ononderbroken ontwikkeling van kinderen en het creëren van een gezamenlijke cultuur.

[25] Slot, P. & Leseman, P. (2019). Investeren in kinderen van 0-12 jaar. PACT voor kindcentra.

[26] Veen, A., Ledoux, G., Emmelot, Y., & Gevers-Deuynoot-Schaub, M. (2019). Integrale kindcentra over wat hen kenmerkt. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. In Slot, P. & Leseman, P., 2019.

3 Resultaten enquête en interviews onder kinderopvangorganisaties en basisscholen

3.1 Respondenten van de enquête en deelnemers aan de interviews

Aan de enquête onder kinderopvangorganisaties hebben na opschoning van de data respondenten van 511 kinderdagverblijven en/of bso's deelgenomen. Dit waren niet alleen eigenaren/houders en locatiemanagers (Figuur 3.1). Van de respondenten was 55% eigenaar of houder, 27% locatiemanager, 22% pedagogisch medewerker, 17% coach, 22% beleidsmedewerker en had 3% een andere functie.

Aan de enquête onder basisscholen hebben na opschoning van de data respondenten van 336 scholen deelgenomen (Figuur 3.1). Van deze respondenten was 73% schoolleider, 4% adjunct-directeur, 4% onderbouw-coördinator, 11% IB-er en had 9% een andere functie of meerdere functies.

Figuur 3.1 Functie van respondent (ongewogen aantallen)

Welke functie(s) heeft u?

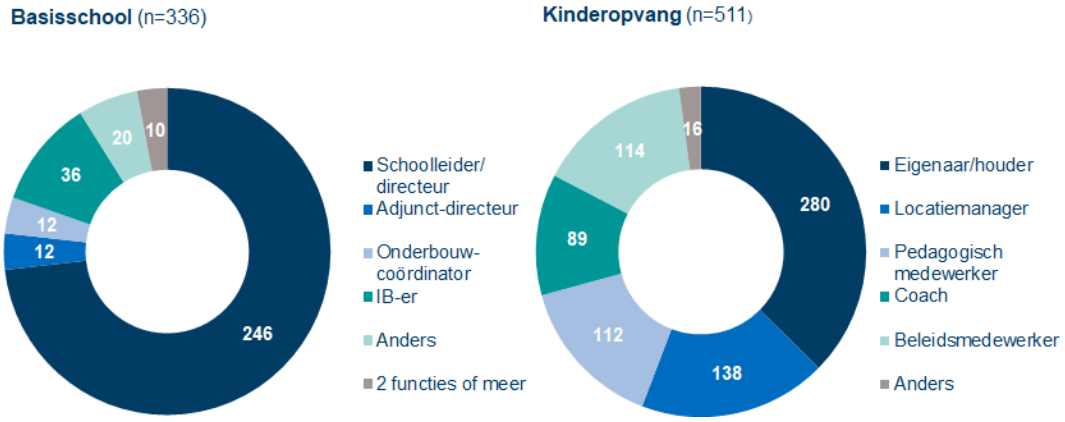

De resultaten van beide enquêtes zijn gewogen naar omvang van de organisatie in het aantal kinderen of leerlingen, inwonersaantal van de gemeente en landsdeel om representativiteit te borgen. De weergegeven aantallen in bovenstaande figuren zijn ongewogen. De percentages in de figuren in dit hoofdstuk zijn gewogen.

De interviews met scholen en kinderopvangorganisaties werden gehouden met schooldirecteuren (2), onderbouwleerkracht (1), kinderopvanghouders (2), locatiemanager peuteropvang (1), beleidsmedewerker kinderopvang (1) en 1 pedagogisch medewerker.

Achtereenvolgens komen de resultaten voor de attitudes over uitwisseling van informatie, de praktijk van uitwisseling van informatie en de behoeften om meer te doen aan informatie uitwisseling aan bod. Waar mogelijk is een vergelijking gemaakt tussen de antwoorden van de respondenten van de kinderopvangorganisaties en die van de basisscholen.

3.2 Attitudes

Figuur 3.2 en Figuur 3.3 geven de attitudes weer van de respondenten die werkzaam zijn bij kinderopvangorganisaties en van de respondenten die werkzaam zijn op basisscholen. Deze attitudes gaan over verschillende aspecten van informatieoverdracht tussen kinderopvang (0-4 jaar) en basisscholen. Wanneer we de twee figuren met elkaar vergelijken zien we dat de resultaten grotendeels overeenkomen. Alleen voor de stelling dat informatieoverdracht makkelijker is als de twee organisaties dichter bij elkaar liggen zijn de antwoorden duidelijk verschillend. De respondenten werkzaam bij kinderopvangorganisaties zijn het echter in mindere mate eens met deze stelling. Met de stelling dat informatieoverdracht essentieel is voor de kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn (0-12 jaar) zijn beide groepen respondenten het grotendeels eens, het percentage is hoger bij de respondenten van basisscholen (94%; kinderopvangorganisaties 81%).

Figuur 3.2 wijst uit dat iets meer dan acht op de tien respondenten bij kinderopvangorganisaties aangeven dat informatieoverdracht tussen kinderdagverblijf en basisonderwijs essentieel is voor de kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn (0-12 jaar). Bijna twee derde geeft aan dat er méér informatie overgedragen zou moeten worden. Volgens twee derde van de respondenten maakt de AVG de overdracht van informatie moeilijker. Nabijheid van kinderdagverblijf en basisschool maken de overdracht voor zes op de tien respondenten van kinderopvangorganisaties makkelijker. Een uniform systeem (vorm en inhoud) van informatieoverdracht zou kunnen bijdragen aan de kwaliteit van de informatieoverdracht (71%) en een betere kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn (68%). Elf tot twaalf procent van de respondenten is het hier echter niet mee eens.

Figuur 3.2 Attitudes over verschillende aspecten van informatieoverdracht tussen kinderdagopvang en basisscholen

In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen over informatieoverdracht tussen kinderdagverblijven (0-4 jaar) en scholen?

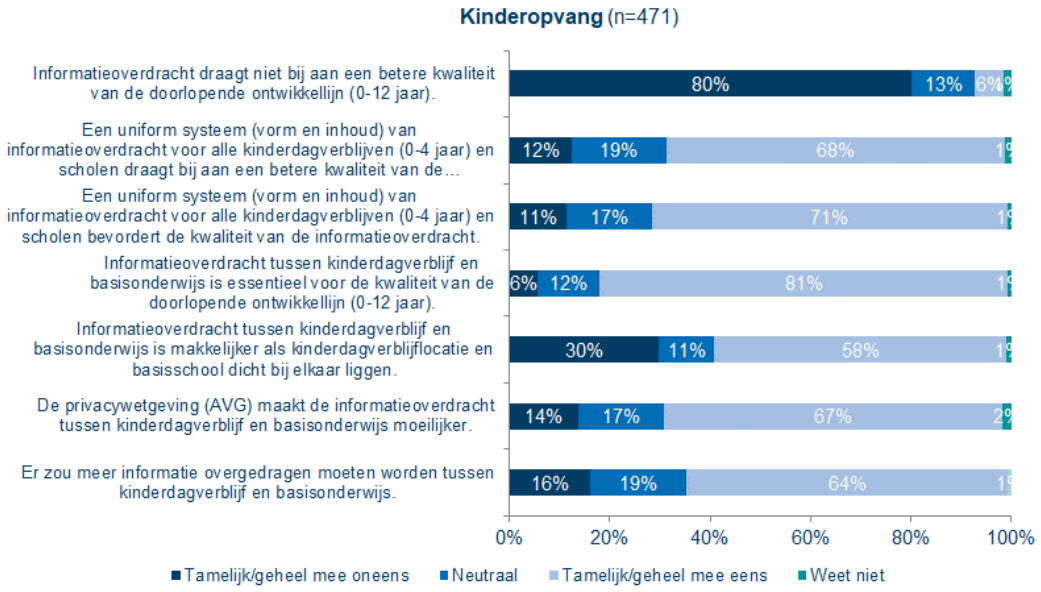

Figuur 3.3 laat zien dat bijna alle respondenten van basisscholen (94%) aangeven dat informatieoverdracht tussen kinderdagverblijf en basisonderwijs essentieel is voor de doorlopende ontwikkellijn (0-12 jaar). Twee derde geeft aan dat er méér informatie overgedragen zou moeten worden. Volgens bijna driekwart van de respondenten maakt de AVG de overdracht van informatie moeilijker. Nabijheid van kinderdagverblijf en basisschool maken de overdracht meestal makkelijker. Een uniform systeem (vorm en inhoud) van informatieoverdracht zou kunnen bijdragen

aan de kwaliteit van de informatieoverdracht (77%) en een betere kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn (70%). Tien tot twaalf procent van de respondenten is het hier echter niet mee eens.

Een verdere uitsplitsing van de attitudes naar functie wel/geen schoolleider van basisscholen (waarbij schoolleider/directeur en adjunct-directeur zijn samengenomen) toont aan dat er verwaarloosbare verschillen zijn in attitudes naar functies binnen basisscholen.

Figuur 3.3 Attitudes over verschillende aspecten van informatieoverdracht tussen kinderdagopvang en basisscholen

In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen over informatieoverdracht tussen kinderopvang (0-4 jaar) en scholen? (n=336)

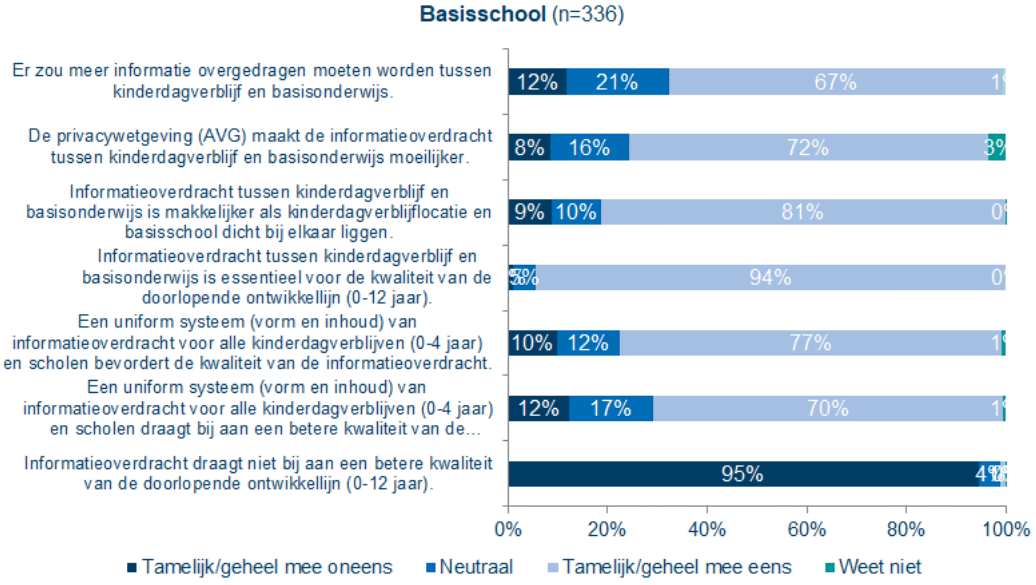

Uit de interviews

De uitkomsten uit de interviews sluiten grotendeels aan bij die uit de vragenlijsten. Ook hier geldt dat zowel scholen als kinderopvang de meerwaarde van de overdracht van informatie inzien, al wordt ook benoemd dat er ook scholen zijn die het belangrijk vinden dat kinderen ‘met een schone lei’ kunnen beginnen.

> “Het kind heeft wel recht op een open blik. Het is onze verantwoordelijkheid om te kijken of het kind echt past hier. Als er een dossier ligt, is dat heel mooi. Maar je moet dan nog wel met een open blik kunnen kijken.” (school)

In de interviews wordt ook benoemd dat de AVG belemmerend werkt bij de overdracht. Daarbij wordt wel aangegeven dat het helpt als je direct bij inschrijving om die toestemming vraagt.

> “Eerst observeerde onze IB-er ook in de peuteropvang, nu mag dat niet meer zonder toestemming van de ouders, waardoor het nu niet meer gebeurt (te veel geregel).” (kinderopvang)

> “Wij doen geen informele overdracht meer omdat er dan soms dingen gezegd worden die niet gezegd mogen worden.” (kinderopvang)

> “Eerst maakte je een foto van het formulier en stuurde je het door. Nu moet je daar voorzichtiger mee zijn. Het is administratief meer werk.” (school)

Met een uniform systeem stemt men niet zonder meer in. Het is fijn als er een technische oplossing is die het overdragen makkelijker maakt. Ook kan een eenduidig systeem er voor zorgen dat scholen en kinderopvang meer dezelfde taal gaan spreken, het wordt eenduidiger. Bovendien is het voor de kinderopvang makkelijker te zien hoe het met een kind gaat als het naar school gaat. De gewenste terugkoppeling is dan automatisch beschikbaar. Maar aan de andere kant hangt het er wel vanaf wat er inhoudelijk dan wel en niet vast komt te liggen. Door zowel kinderopvang als onderwijs wordt aangegeven dat het niet 'iets extra's' moet zijn, boven op de systemen die nu al gebruikt worden. Complicerende factor daarbij is dat er nu veel verschillende systemen gebruikt worden, geven de geïnterviewden aan. Hoe krijg je die allemaal in hetzelfde systeem? Tot slot wordt meerdere keren benoemd dat het invoeren van een nieuw systeem tijd en geld kost; dat moet dan wel gefaciliteerd worden.

> "Het zou fijn zijn als we van elke kinderopvangorganisatie hetzelfde zouden krijgen. We krijgen verschillende formulieren op verschillende manieren, en van sommigen krijgen we helemaal niks." (school)

> "Nederland heeft al heel goede kindvolgsystemen. Daar moet je dan wel bij aansluiten." (kinderopvang)

> "Het is een mooie ambitie om tot een uniform systeem te komen. Maar het is wel lastig. Ieder heeft een eigen visie. Dat krijg je niet zomaar in één systeem." (school)

Figuur 3.4 toont welke manier van informatieoverdracht volgens respondenten van kinderopvangorganisaties en basisscholen het meest bruikbaar is. Respondenten van basisscholen hebben een sterkere voorkeur voor een combinatie van formele en informele overdracht.

Figuur 3.4 Formele of informele informatieoverdracht

Welke manier (formeel/informeel) is volgens u het meest bruikbaar als het gaat om een doorlopende ontwikkellijn?

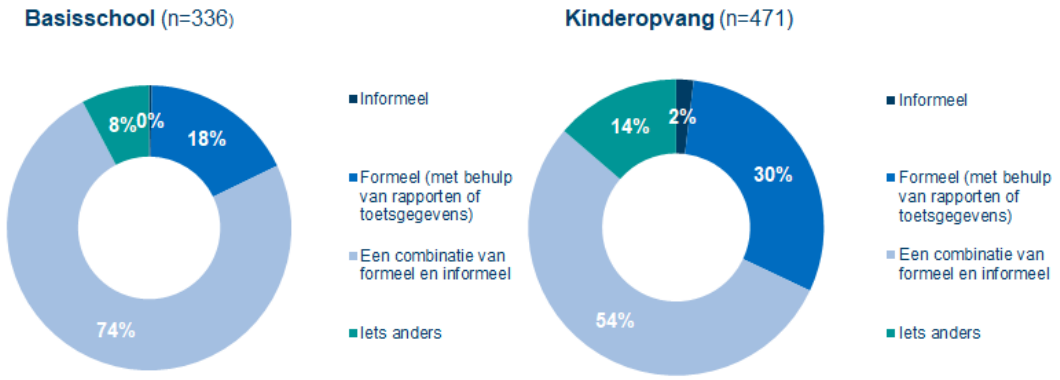

Figuur 3.5 geeft een verdieping weer over de voorkeursvorm van informatieoverdracht. Respondenten zijn het meest positief over de mondelinge overdracht voor de doorlopende ontwikkellijn. Een aantal verschillen tussen de resultaten van de verschillende organisaties vallen op. Respondenten van kinderopvangorganisaties geven bijvoorbeeld minder vaak aan dat digitale informatieoverdracht via gekoppelde systemen bijdraagt aan de doorlopende ontwikkellijn (52% versus 82% basisscholen).

Respondenten van kinderopvangorganisaties waarderen veel verschillende wijzen van informatieoverdracht zo laat Figuur 3.5 zien. Zij hebben echter een voorkeur voor het overdragen van informatie gedurende een gesprek vergeleken met in digitale vorm of op papier. Bijna 80 procent van de respondenten vindt dat mondelinge informatieoverdracht bijdraagt aan een doorlopende ontwikkellijn.

Figuur 3.5 Bijdrage van vormen van informatieoverdracht aan de doorlopende ontwikkellijn

Vindt u dat onderstaande manieren bijdragen aan de doorlopende ontwikkellijn? (school n= 336; kinderopvang n=471)

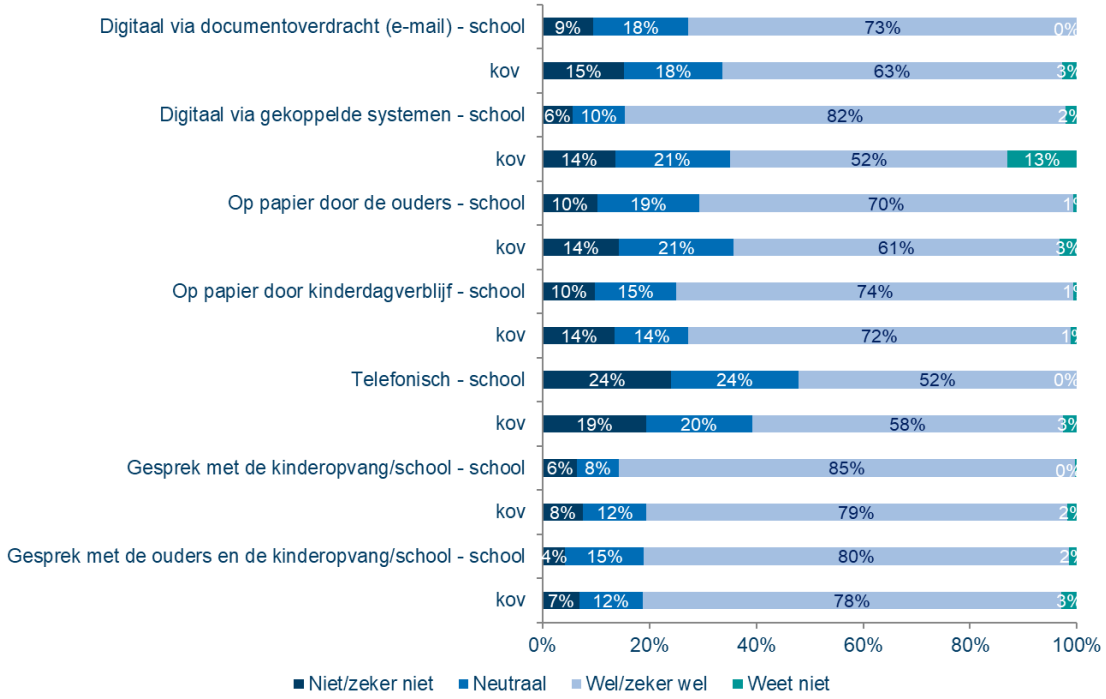

Kov: kinderopvangorganisaties.

Figuur 3.6 laat zien dat respondenten van basisscholen ook veel verschillende wijzen van informatieoverdracht waarderen. Het meest genoemd worden digitaal (via gekoppelde systemen) en mondeling (via gesprek met kinderopvang en/of ouders).

Wat tot slot opvalt is dat voor ieder van de wijzen van informatieoverdracht er bij beide organisaties een kleine groep respondenten is die deze niet vindt bijdragen aan de doorlopende ontwikkellijn. Dit varieert van 7% (gesprek tussen kinderopvang/bso, ouders, basisschool) tot 19% (telefonisch) voor respondenten van kinderopvangorganisaties en van 4% (gesprek tussen basisschool, ouders, kinderopvang/bso) tot 24% (telefonisch) voor respondenten van basisscholen.

Qua inhoud van de overdracht zijn er vier typen gegevens waarover zowel respondenten van kinderopvangorganisaties als basisscholen het bijna unaniem eens zijn dat ze bijdragen aan de doorlopende ontwikkellijn (Figuur 3.6). Dit zijn 1) observatiegegevens, 2) persoonlijke waarnemingen van pedagogisch medewerkers, 3) plan van aanpak/handelingsplan en 4) zorg/ondersteuningsbehoefte. Over de waarde van toetsgegevens voor de doorlopende ontwikkellijn zijn de respondenten van beide organisaties het minst positief. Bij de categorie anders worden gegevens genoemd over andere zorgtrajecten (inclusief medische en diagnostische onderzoeken), organisaties die betrokken zijn bij het kind, logopedie, kind in groepsetting en de thuissituatie van het kind (bijvoorbeeld doelgroepkind, schuldsanering).

Figuur 3.6 Type gegevens waarvan de uitwisseling tussen kinderopvangorganisaties en basisschool bijdraagt aan de kwaliteit van de doorlopende ontwikkellijn

Vindt u dat de uitwisseling van onderstaande gegevens - tussen de kinderopvang (0-4 jaar) en de basisschool - bijdraagt aan de kwaliteit van de doorlopende leerlijn? (school n= 336; kinderopvang n=471)

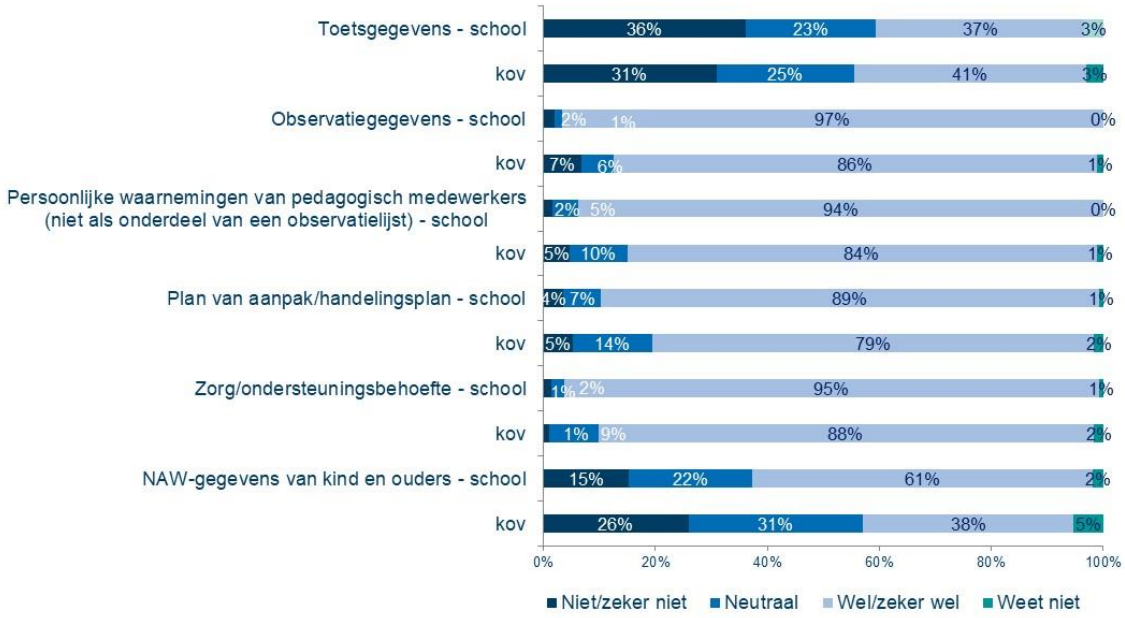

Kov: kinderopvangorganisaties.

Uit de interviews

Als het om formele en informele overdracht gaat, verschillen de geïnterviewde kinderopvangorganisaties en scholen enigszins van elkaar. Ze hechten in elk geval allemaal in meer of mindere mate waarde aan de formele overdracht, als het gaat om informele overdracht zijn de verschillen wat groter. Een van de organisaties geeft aan vanwege privacyoverwegingen helemaal geen informele vorm van overdracht te hebben, anderen willen dat wel maar stuiten op praktische problemen en weer anderen zien juist veel waarde in informele overdracht. Vooral als scholen en kinderopvang in hetzelfde gebouw gehuisvest zijn, is informele overdracht goed te realiseren, zo wordt aangegeven. Met de bso wordt doorgaans alleen informeel informatie overgedragen als daar aanleiding toe is.

> "Informele overdracht vindt bij ons ook plaats in de klas; sommige van onze pedagogisch medewerkers zijn namelijk ook onderwijsassistent." (kinderopvang)

> "We lopen regelmatig bij elkaar binnen. Onze logopedist gaat bovendien ook regelmatig even kijken bij de kinderopvang, zodat eventuele problemen vroegtijdig gesignaleerd kunnen worden." (school)

Ook blijkt uit de interviews, net als bij de vragenlijsten, dat er vooral behoefte is aan observatiegegevens, hoe een kind functioneert en zich ontwikkelt. In de interviews worden toetsgegevens niet genoemd als van belang, wel (gestandaardiseerde) gegevens uit observatiesystemen zoals KIJK!

3.3 Praktijk van informatieoverdracht tussen kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) en basisscholen

In de praktijk geeft 82% van de respondenten van kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) aan dat zij informatie uitwisselen met de basisscholen waarmee ze samenwerken. Van de respondenten van basisscholen geeft 93% aan dat zij informatie ontvangen van kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) (Figuur 3.7). Twee derde van de kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) wisselt informatie uit over kinderen met alle scholen waarmee ze samenwerken en veertien procent met een deel van de scholen waarmee ze samenwerken. Van de basisscholen die informatie ontvangen geeft 48% van de respondenten aan dat ze die zowel ontvangen van alle kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) waarvandaan kinderen de overstap maken en 45% van een deel van de kinderopvangorganisaties (0-4 jaar). Een deel van de respondenten geeft aan dat er geen informatie-uitwisseling plaatsvindt. In paragraaf 3.3.2 bespreken we de achterliggende redenen.

Figuur 3.7 Informatieoverdracht tussen basisonderwijs en kinderopvang (0-4 jaar)

Ontvangt u informatie over kinderen die bij u naar school zullen gaan van kinderdagverblijven (0-4 jaar) waar zij geweest zijn? (n=336)

Wisselt u informatie uit over kinderen met de basisschool/basisscholen waarmee u samenwerkt? (n=470)

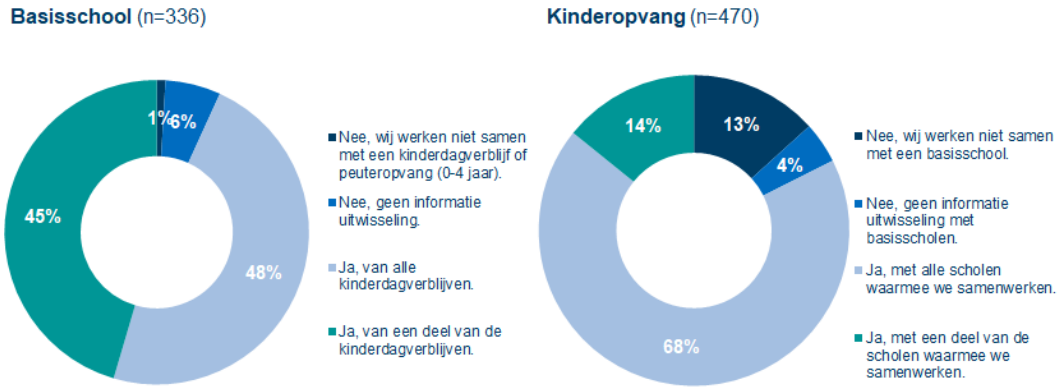

3.3.1 Informatieoverdracht vindt plaats

Wanneer kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) informatie uitwisselen met scholen, dan hebben zij veelal te maken met meerdere organisaties (Figuur 3.8). Dit geldt ook voor scholen. Met name kinderopvangorganisaties hebben vaak te maken met meer dan zes basisscholen bij de uitwisseling van informatie.

Figuur 3.8 Aantal organisaties waarmee onderling informatie wordt uitgewisseld

Van hoeveel kinderdagverblijven (0-4) ontvangt u informatie over kinderen?

Met hoeveel basisscholen wisselt u informatie uit over kinderen?

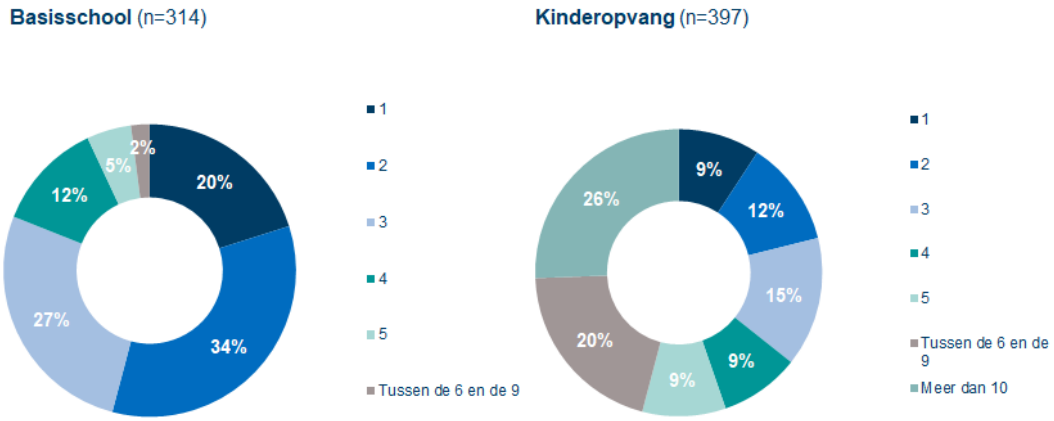

De overdracht gaat voor zowel kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) als basisscholen het vaakst via een gesprek tussen de twee organisaties (respectievelijk 55% en 68%, zie Figuur 3.9) of op papier (respectievelijk 54% en 58%). Digitaal – via systemen of email – is minder gangbaar.

Figuur 3.9 Manieren waarop informatieoverdracht over kinderen plaatsvindt tussen kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) en basisscholen[27]

Op welke manier(en) vindt er informatieoverdracht over kinderen plaats?

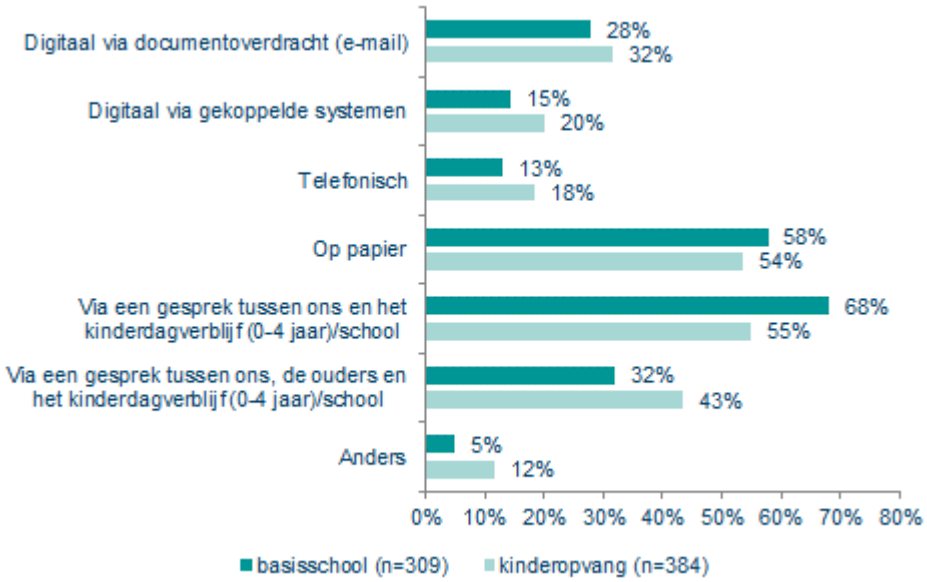

Wanneer er wel gebruik wordt gemaakt van digitale systemen voor de overdracht van informatie, dan wordt vooral gebruik gemaakt van de systemen Kijk! en ParnasSys of een combinatie van deze twee. Enkele respondenten geven aan gebruik te maken van andere systemen.

Aangezien de meeste respondenten van kinderopvangorganisaties en basisscholen informatie uitwisselen met meerdere organisaties is voor verdieping navraag gedaan naar de informatieoverdracht met de organisatie waarmee het meest intensief wordt samenwerkt. Figuur 3.10 beschrijft welke type gegevens uitgewisseld worden. Het meest genoemd zijn de observatiegegevens, persoonlijke waarnemingen en zorg/ondersteuningsbehoefte. Figuur 3.10

[27] Meerdere antwoorden mogelijk.

toont verder dat toetsgegevens, NAW-gegevens en plan van aanpak/handelingsplan minder vaak uitgewisseld worden. Deze zijn ook minder vaak beschikbaar voor uitwisseling. Zo is bijvoorbeeld niet voor ieder kind een handelingsplan van toepassing.

Figuur 3.10 Typen informatie die uitgewisseld worden tussen kinderopvang (0-4 jaar) en basisschool
Wat voor soort informatie wisselt u uit met de kinderopvang (0-4 jaar)/basisschool waar u het meest intensief mee samenwerkt? (school n=374, kinderopvang n=293)

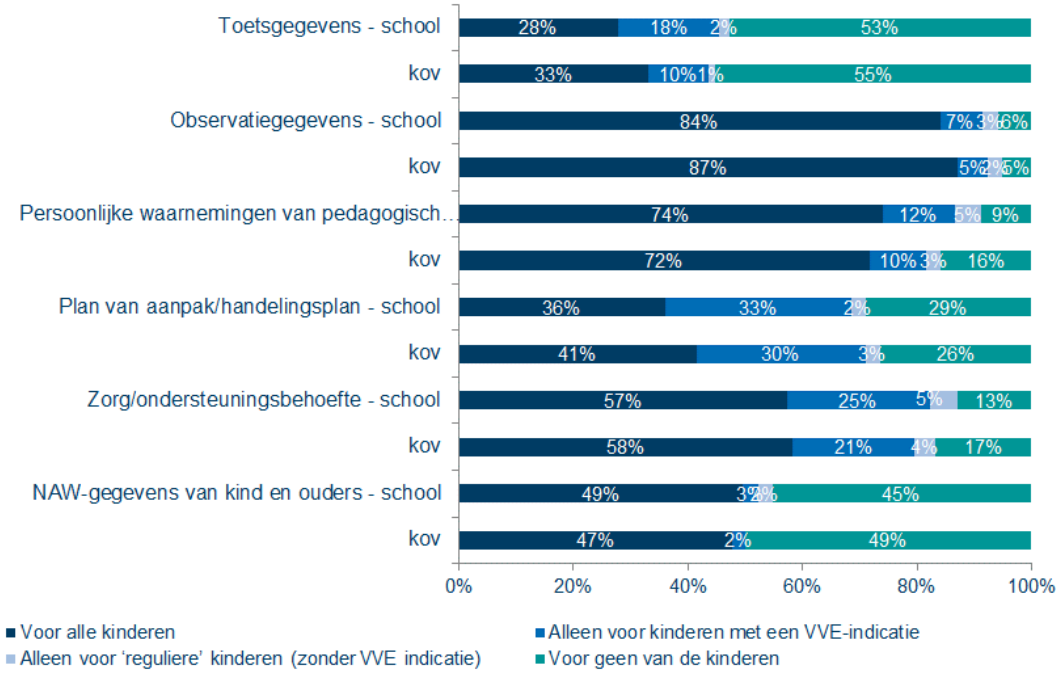

Kov: kinderopvangorganisaties.

De resultaten van de meest uitgewisselde informatie van basisscholen komen grotendeels overeen met die van kinderopvangorganisaties (0-4 jaar). Zo bestaat de meest uitgewisselde informatie uit observatiegegevens, persoonlijke waarnemingen en zorg/ondersteuningsbehoefte. Ook toont Figuur 3.10 aan dat toetsgegevens, NAW-gegevens en plan van aanpak/handelingsplan minder uitgewisseld worden.

Van deze verschillende typen informatie vinden respondenten van kinderopvangorganisaties en basisscholen de observatiegegevens (respectievelijk 95% en 98%), de persoonlijke waarnemingen (respectievelijk 89% en 95%), het plan van aanpak (respectievelijk 85% en 94%) en de zorg/ondersteuningsbehoefte (respectievelijk 94% en 98%) de meest noodzakelijke en nuttige informatie voor de doorlopende ontwikkellijn (Figuur 3.11). Deze resultaten komen sterk overeen met de attitudes in Figuur 3.7.

Figuur 3.11 Waardering van de informatie voor de realisatie van een goede doorlopende ontwikkellijn voor kinderen van 0-12 jaar

Welke van deze informatie is nodig of nuttig om een goede doorlopende ontwikkellijn voor kinderen van 0-12 jaar te realiseren? (school n=293); kinderopvang n=374)

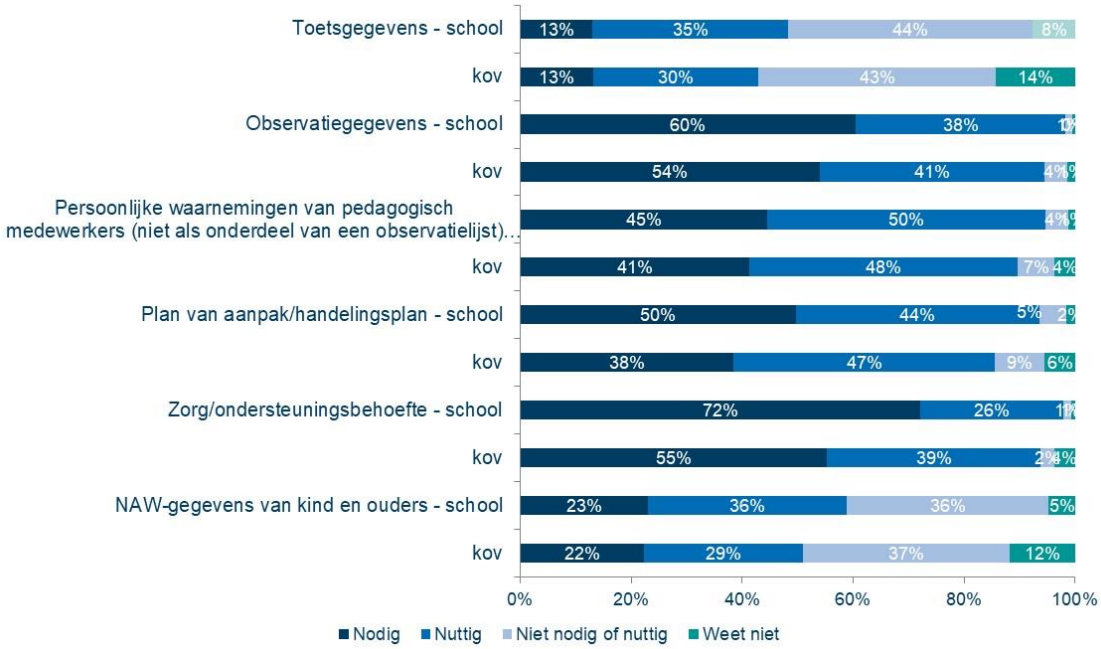

Kov: kinderopvangorganisaties.

Ook de tevredenheid met de informatieoverdracht komt sterk overeen bij respondenten van kinderopvangorganisaties en basisscholen. Dit geldt voor zowel de vorm als de inhoud (Figuur 3.12 en Figuur 3.13). Eén op de tien respondenten is ontevreden en ongeveer een kwart is niet tevreden en niet ontevreden. Paragraaf 3.5 gaat nader in op de behoeften om meer aan informatie uitwisseling te doen.

Figuur 3.12 Tevredenheid met de informatieoverdracht tussen kinderopvang (0-4 jaar) en basisonderwijs (respondenten van basisscholen)

Hoe tevreden bent u met de manier waarop informatie wordt uitgewisseld en de inhoud van die informatie?

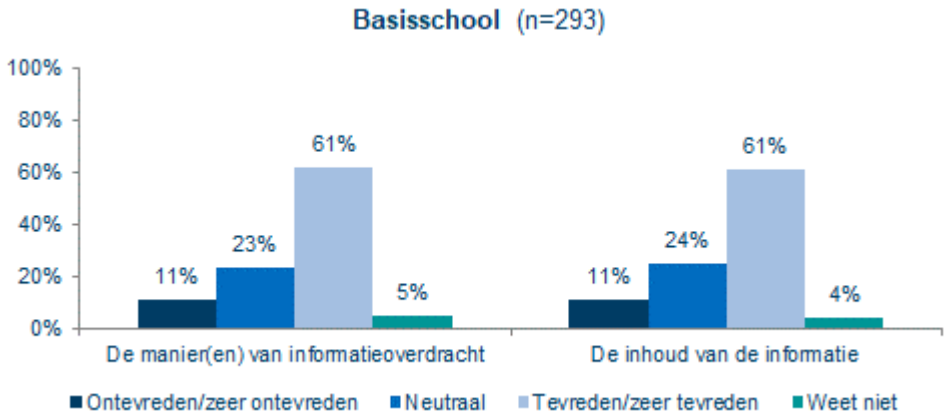

Figuur 3.13 Tevredenheid met de informatieoverdracht tussen kinderopvang (0-4 jaar) en basisonderwijs (respondenten van kinderopvangorganisaties)

Hoe tevreden bent u met de manier waarop informatie wordt uitgewisseld en de inhoud van die informatie?

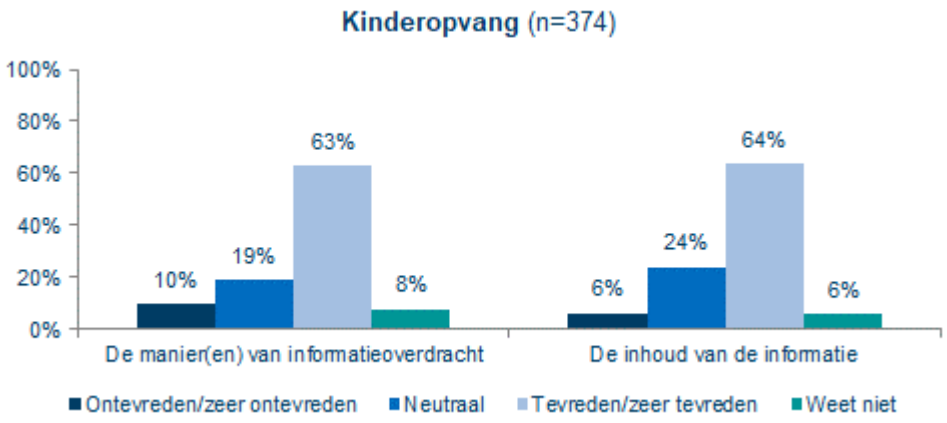

Uit de interviews

Ook de geïnterviewde scholen en kinderopvangorganisaties hebben allemaal met meerdere partners te maken als het gaat om het overdragen van gegevens. Door verschillende geïnterviewden wordt aangegeven dat dat de overdracht ingewikkelder maakt. Vaak zijn er een of twee partners waar intensiever mee wordt samengewerkt. Daar zijn dan doorgaans ook duidelijke afspraken mee. Maar als maar een klein deel van de kinderen van een bepaalde kinderopvangorganisatie naar een bepaalde school gaat, dan zijn er minder vaak heldere afspraken.

> "We hebben hier verschillende opvangorganisaties, heel veel verschillende. Dat maakt de overdracht heel lastig. Je krijgt veel verschillende papieren op verschillende manieren en van sommigen krijg je helemaal niks." (school)

> "De grote school in het dorp heeft andere wensen dan de kleine. De grote school kijkt bijvoorbeeld meer naar de indeling in de klassen. We werken ook nog samen met een paar scholen in andere dorpen. Daar zijn veel wisselingen in het personeel, wat de samenwerking lastiger maakt." (kinderopvang)

> "Scholen die net als wij met KIJK! werken pakken de overdracht automatisch op. Het is voor ons en hen geen extra papierwerk. Bij de scholen die ergens anders mee werken wordt het geprint en dan naast zich neer gelegd." (kinderopvang)

In de manier van overdracht geldt voor vrijwel alle geïnterviewden dat er verschil gemaakt wordt naar verschillende groepen kinderen:

Voor kinderen met een VVE-indicatie en kinderen met een speciale zorgbehoefte is er sowieso een warme overdracht. Of de ouders daar wel of niet bij zijn, verschilt per school. Voor deze kinderen wordt vaak ook meer informatie overgedragen dan voor de zogenaamde reguliere kinderen. Voor reguliere kinderen is er niet overal een warme overdracht.

> “Wij hebben altijd warme overdracht van alle kinderen. Dat doen we in een gesprek met de kinderopvang. Met de toestemming van de ouders gaan de aantekeningen van de kinderopvang bij ons in ParnasSys. De ouders zijn zelf niet bij het gesprek aanwezig, omdat het moeizaam is om ze erbij te krijgen.” (school)

> “Wij doen de warme overdracht ruim van tevoren. Dan heeft de school de tijd om met ouders te communiceren of zij het kind kunnen bieden wat het nodig heeft. Zo voorkomen we dat kinderen doorstromen naar een school waar ze niet het onderwijs kunnen bieden dat het kind nodig heeft.” (kinderopvang)

> “Het formulier is uitgebreid (10 pagina’s) maar niet moeilijk in te vullen. Het wordt door ons persoonlijk afgegeven bij de twee scholen. Bij het afgeven van het formulier vindt ook de warme overdracht plaats.” (kinderopvang)

> “Soms blijven observatieformulieren bij scholen op de stapel liggen. Scholen krijgen van verschillende kinderopvangorganisaties verschillende formulieren. Dat is onoverzichtelijk.” (kinderopvang)

Bij alle geïnterviewde scholen en kinderopvangorganisaties wordt met een formulier gewerkt voor de overdracht. Dat formulier is soms door de organisatie gemaakt, soms door de samenwerkende kinderopvang en basisschool en soms gemeentebreed ingevoerd. Hieruit blijkt meteen al dat er veel verschillende formulieren in omloop zijn, ook binnen gemeenten en binnen scholen en kinderdagverblijven. Een van de kinderdagopvangorganisaties wilde graag met de scholen een gemeentebreed formulier ontwikkelen, maar miste regie vanuit de gemeente. Een van de scholen benoemt dat ze graag samen met de inpandige peuteropvang een formulier zou willen maken, maar dat de peuteropvang van bovenaf wordt teruggefloten en het standaardformulier van de organisatie moet gebruiken.

De inhoud van de formulieren verschilt dan ook, en het is soms lastig om hier overeenstemming over te bereiken binnen een gemeente of tussen school en kinderopvang.

> “Scholen waarderen feitelijkheden: dit kan een kind en dit niet. Dat zien ze liever dan ontwikkelingslijnen. Leerkrachten ontvangen liever teksten dan grafieken. Maar onze pedagogisch medewerkers zijn niet allemaal zo talig. De teksten die zij schrijven worden altijd gecheckt door een collega.” (kinderopvang)

> “Wat ik als leerkracht wil weten is: hoe kun je het beste met het kind omgaan als het iets niet wil, welke aanpak kies je dan. Hoe staat het met de sociale autonomie van het kind, initiatief nemen en flexibiliteit. Dat zijn de voorwaarden om in groep 1 te functioneren, veel meer dan bijvoorbeeld taal of de cognitieve ontwikkeling.” (school)

> “Op het moment dat we meer gegevens krijgen over het karakter van een kind, maakt dat de start makkelijker. Dan hoef je dat zelf niet te ontdekken. Als je direct weet dat een kind iets spannend vindt maar geholpen kan worden met een bepaalde aanpak, dan kun je dat regelen, een veilige start bieden.” (school)

> “Wij zijn hier in de gemeente al twee jaar bezig met de ontwikkeling van een overdrachtsformulier.” (kinderopvang)

> “Het verschilt per kinderopvangorganisatie welke en hoeveel informatie je krijgt. Ook de manier waarop iets is ingevuld maakt uit. De voorwaarde is dat het heel goed ingevuld wordt, het is niet iets dat je zo maar even doet.” (school)

3.3.2 *Informatieoverdracht vindt niet plaats*

Een klein deel van de respondenten van kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) en basisscholen geeft aan dat er geen informatieoverdracht plaatsvindt. De belangrijkste redenen die beiden hiervoor aangeven staan in Figuur 3.14. De percentages zijn gebaseerd op kleine aantallen.

Respondenten van kinderopvangorganisaties (0-4 jaar) geven met name aan dat ouders er niet voor kiezen om informatie over te dragen en dat het vanwege privacywetgeving niet zomaar is toegestaan. Deze laatste reden speelt ook voor respondenten van basisscholen de grootste rol.

Figuur 3.14 Redenen voor geen informatieoverdracht tussen kinderdagverblijven (0-4 jaar) en basisscholen

U geeft aan dat u geen informatie ontvangt van kinderdagverblijven (0-4 jaar) over leerlingen, kunt u toelichten waarom niet? (basisschool n=19, kinderopvang n=19)

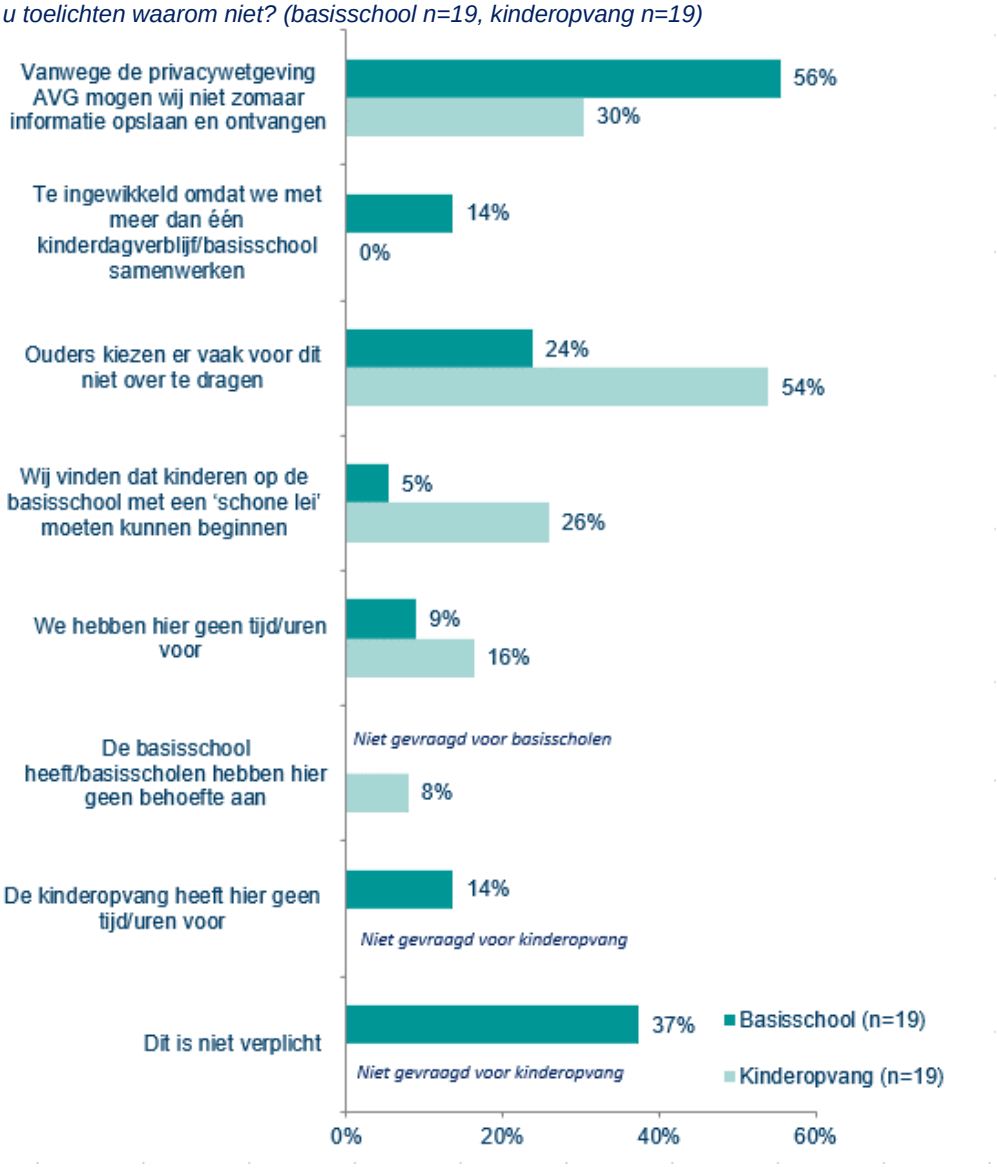

Uit de interviews

Alle geïnterviewden krijgen er soms mee te maken dat ouders geen toestemming geven voor de overdracht. Daarbij wordt wel een aantal keer aangegeven dat het meer uitzondering dan regel is. Als dat gebeurt dan wordt het formulier/dossier met de ouder meegegeven in hoop dat die het zelf overdraagt. Ook wordt soms het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) ingeschakeld, om langs die manier te proberen ouders het belang van de overdracht in te laten zien. Scholen benoemen ook dat het 'verdacht' is als er geen overdracht is; je hebt dan in elk geval een reden om goed door te

vragen bij het intakegesprek. In de interviews wordt een paar keer benoemd dat het bij inschrijving laten tekenen van toestemming voor overdracht bij het overgrote deel van de ouders goed werkt. Net als in de vragenlijst wordt ook in de interviews benoemd dat de AVG het moeilijker maakt om gegevens over te dragen. Geen van de geïnterviewden is echter gestopt met het overdragen van informatie, of gebruikt het als reden om geen informatie meer over te dragen. Wel wordt door iedereen aangegeven dat er door de AVG zorgvuldiger gewerkt moet worden en dat dat meer tijd kost. Op een van de geïnterviewde scholen wordt benoemd dat kinderen 'met een schone lei' op school moeten kunnen beginnen. Dit is voor deze school echter geen reden om geen informatie van kinderopvangorganisaties aan te nemen. Wel wordt benoemd dat het belangrijk is om daar met open blik naar te kijken.

3.4 Praktijk van informatieoverdracht tussen buitenschoolse opvang (4-12 jaar) en basisscholen

Niet alle bso's en basisscholen wisselen onderling informatie uit over leerlingen (Figuur 3.15). Wanneer dit niet gebeurt, dan is er in 9% tot 12% van de gevallen ook geen onderlinge samenwerking. Ongeveer de helft van de respondenten van basisscholen en bso's geeft aan informatie uit te wisselen.

Figuur 3.15 Informatieoverdracht over leerlingen tussen bso's en basisscholen

Wisselt uw school informatie uit met bso's over leerlingen bij u op school?

Basisschool (n=314)

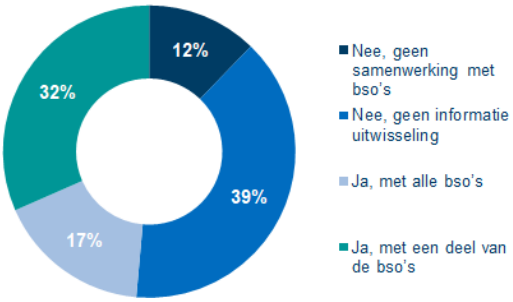

Wisselt uw bso informatie over kinderen uit met basisscholen?

Buitenschoolse opvang (n=293)

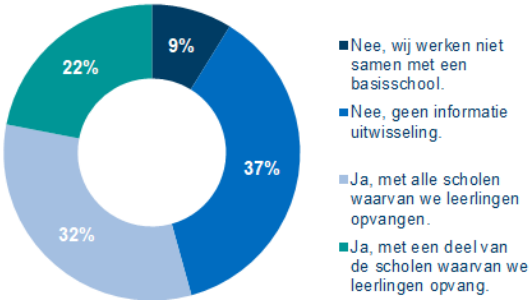

Wanneer er sprake is van onderlinge informatieoverdracht, dan is dat voor bso's bijna altijd (81%) met meerdere basisscholen, vaak meer dan vijf. Daarentegen wisselen basisscholen vaak met maar één bso informatie uit (70%) (Figuur 3.16). Dit is een duidelijk verschil met de informatieoverdracht tussen basisscholen en kinderdagverblijven.

Figuur 3.16 Aantal bso's en basisscholen waarmee onderling informatie wordt uitgewisseld over leerlingen

Met hoeveel bso's wisselt u informatie uit over uw leerlingen?

Basisschool (n=160)

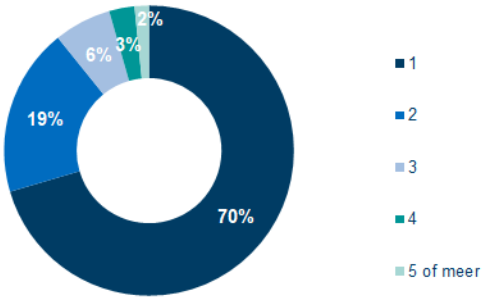

Met hoeveel basisscholen wisselt u informatie uit over uw bso-kinderen?

Buitenschoolse opvang (n=162)

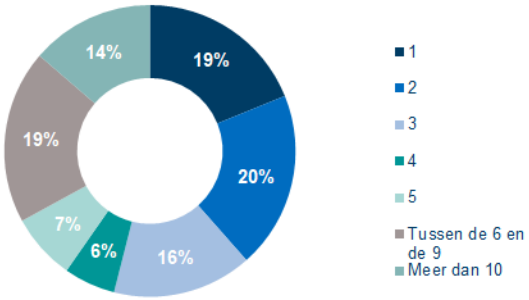

3.4.1 *Informatieoverdracht vindt plaats*

Om de praktijk van de informatieoverdracht nader te beschrijven is er voor zowel de bso als de basisschool navraag gedaan naar de informatieoverdracht met de organisatie waarmee het meest intensief wordt samengewerkt.

Figuur 3.17 laat zien dat de informatieoverdracht niet frequent plaatsvindt maar veelal incidenteel of enkele keren per jaar.

Figuur 3.17 Frequentie van informatieoverdracht over leerlingen tussen basisschool en bso

Hoe vaak wisselt u informatie uit over leerlingen met de bso waar u het meest intensief mee samenwerkt?

Basisschool (n=139)

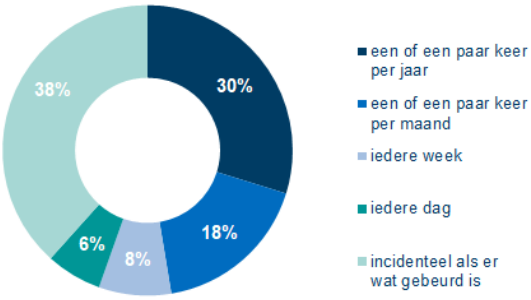

Hoe vaak wisselt u informatie uit over bso-kinderen met de basisschool waar u het meest intensief mee samenwerkt?

Buitenschoolse opvang (n=151)

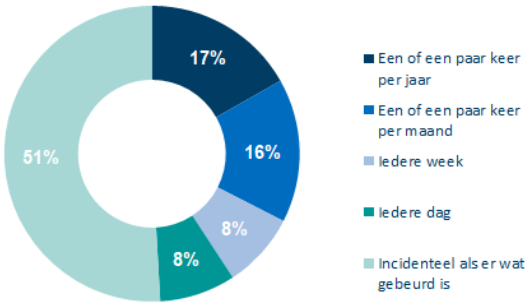

Het type informatie dat wordt uitgewisseld staat in Figuur 3.18. De uitwisseling bestaat hoofdzakelijk uit incidentele praktische informatie over kinderen, dat geldt voor zowel de bso die informatie uitwisselt met basisscholen als basisscholen met bso. Daarna volgt informatie over de sociaal-emotionele ontwikkeling en de thuissituatie. Ook wordt informatie over de algemene ontwikkeling van kinderen geregeld uitgewisseld.

Figuur 3.18 Type informatie die uitgewisseld wordt tussen de bso en de basisschool

Wat voor soort(en) informatie wisselt u uit met de bso/basisschool waar u het meest intensief mee samenwerkt? (basisschool n=160, bso n=178)

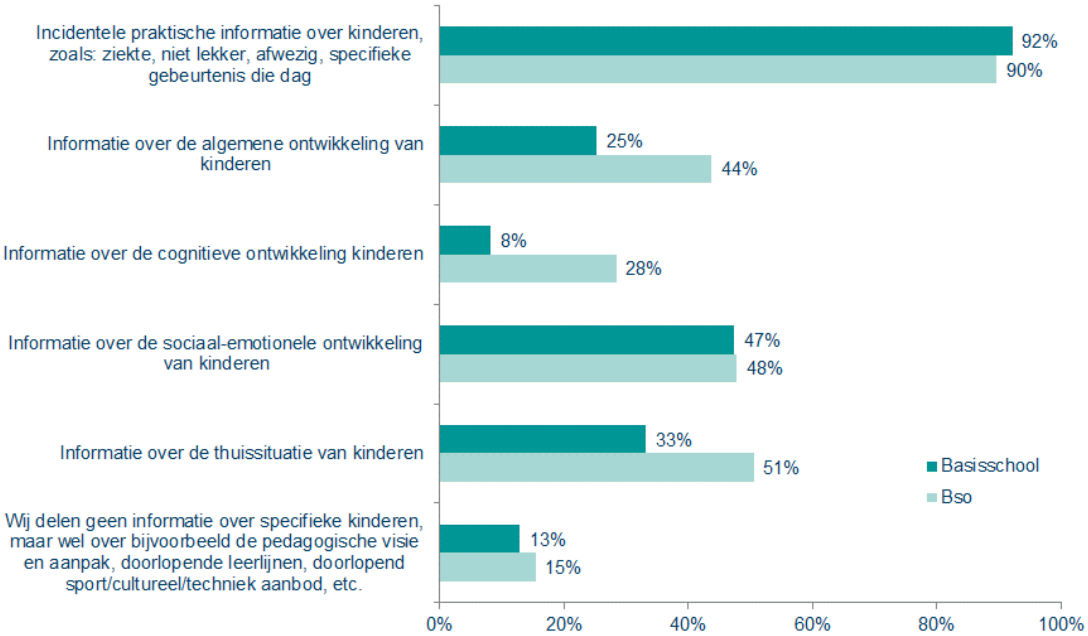

Bso: buitenschoolse opvang.

De informatie die uitgewisseld wordt met bso's door basisscholen, wordt minder vaak nodig of nuttig gevonden voor de doorlopende ontwikkellijn dan de informatieoverdracht bij de overgang van kinderopvang naar basisscholen (Figuur 3.19[28] in vergelijking met Figuur 3.11).

Figuur 3.19 Waardering van de informatie voor de realisatie van een goede doorlopende ontwikkellijn voor kinderen van 0-12 jaar

Verschillende soorten informatie kunnen uitgewisseld worden met de bso. Welke hiervan vindt u nodig of nuttig om een goede doorlopende ontwikkellijn voor kinderen te realiseren?

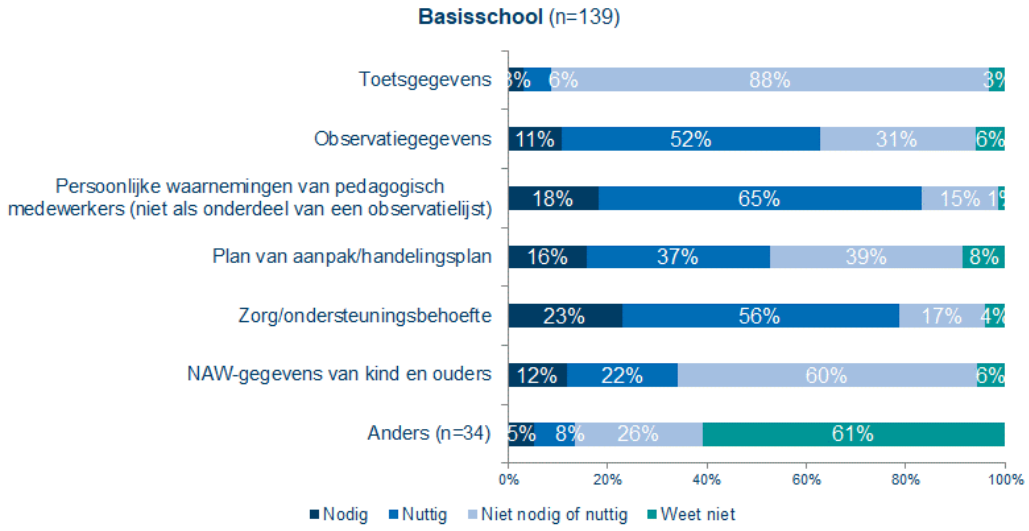

Ook is de informatie vaker nuttig dan nodig. Het meest nuttig of nodig zijn de persoonlijke waarnemingen van pedagogisch medewerkers (83%) en de zorg/ondersteuningsbehoefte (79%).

[28] De vraag over welke informatie als nodig of nuttig wordt beschouwd is in de enquête aan de kinderopvangorganisaties niet gesteld.

Net als bij de onderlinge overdracht tussen kinderdagverblijven (0-4 jaar) en basisscholen (Figuur 3.12 en Figuur 3.13) is ruim de helft van de respondenten van zowel de bso's als de basisscholen tevreden met de informatieoverdracht. Slechts een klein deel van de respondenten is ontevreden (Figuren 3.20 en 3.21).

Figuur 3.20 Tevredenheid met de informatieoverdracht tussen basisonderwijs en bso (4-12 jaar)
Hoe tevreden bent u met de manier waarop de informatie met de bso wordt uitgewisseld en de inhoud van die informatie?

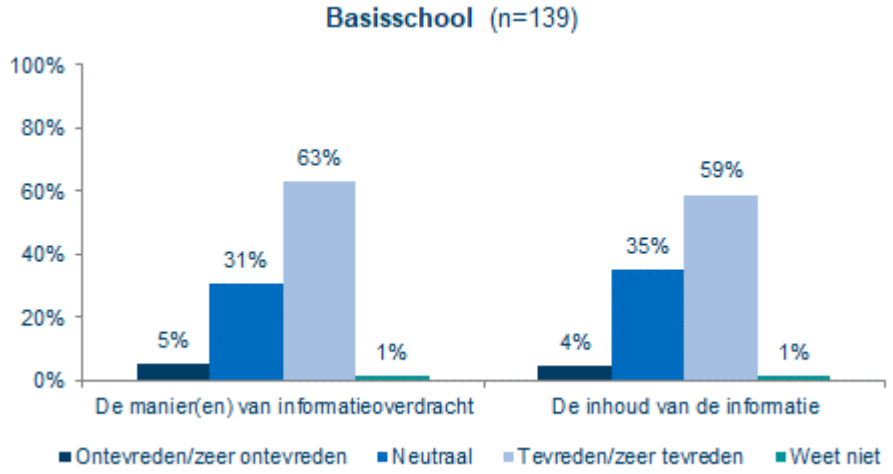

Figuur 3.21 Tevredenheid met de informatieoverdracht tussen bso (4-12 jaar) en basisonderwijs
Hoe tevreden bent u met de manier waarop informatie wordt uitgewisseld en de inhoud van die informatie?

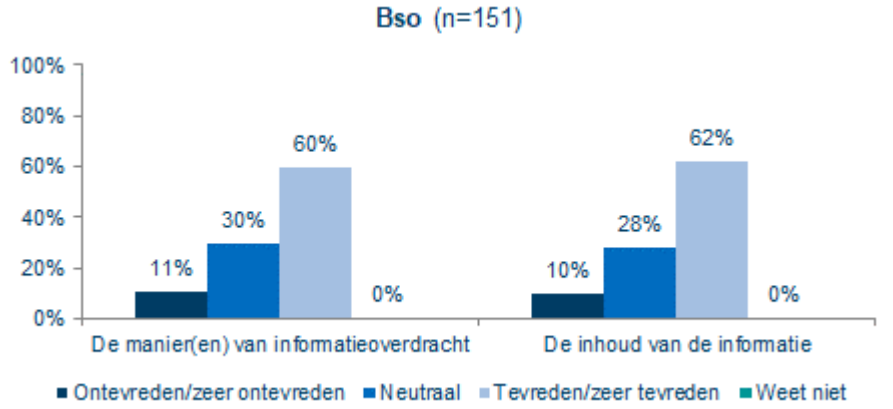

Bso: buitenschoolse opvang.

Uit de interviews

Ook uit de interviews blijkt een duidelijk verschil tussen de informatieoverdracht tussen voorschoolse voorzieningen en school en tussen school en bso. Ook hier wordt aangegeven dat de uitwisseling tussen school en bso een informeel karakter heeft in geval van bijzonderheden. Deels is dat ook een bewuste keus; de bso heeft een andere functie dan de voorschoolse voorzieningen en ook lang niet alle kinderen maken er gebruik van. Men vraagt zich af wat de meerwaarde van formele overdracht hier zou zijn. Desgevraagd zien de meeste geïnterviewden wel de zin van meer contact. Dat contact zou dan niet zo zeer om individuele kinderen hoeven gaan, maar vooral om inhoudelijke afstemming, om zo het aanbod over en weer te versterken en ook hier voor een doorgaande lijn te kunnen zorgen.

> “Ik vind dat de bso ontspannend moet zijn. Het moet geen tweede huiswerkklas zijn. Het is heel goed dat de bso zich in de ontwikkeling van kinderen vooral richt op sociale contacten en buiten zijn. Daar zitten in de ontwikkeling vaak hiaten. Het zou wel zinvol zijn als we daar over af zouden stemmen.” (school)

> “Het is de vraag of overdracht van de ontwikkeling van kinderen tussen school en bso echt nodig is. Ouders zijn bijvoorbeeld niet te porren voor 10-minutengesprekken op de bso. Wie zijn wij dan om het op te dringen? Het is de vraag wat de meerwaarde is voor kinderen. Als er echt iets is trekken we bij school en ouders wel aan de bel.” (bso)

Het informeel overdragen van informatie leidt echter ook tot praktische problemen: wanneer vindt die overdracht plaats en waar? Op het plein, waar de kinderen verzameld worden, bij meerdere partners? In de klas, waar kinderen bezig zijn hun spullen te pakken?

> “Kinderen van onze school gaan naar meerdere bso’s. Sommige zijn echt op tijd om de kinderen te halen. Dan kun je ze vijf minuten voor het eind van de les nog snel even spreken. Dat wil zeggen: als je een hogere groep hebt waarvan je de kinderen even alleen kunt laten.” (kinderopvang)

> “Ik kan bij het uitgaan van de school geen vijf verschillende bso’s aanschieten voor de overdracht. Daar is gewoon te weinig tijd voor.” (school)

Ook hier geldt echter, net als bij de overdracht tussen voorschoolse voorzieningen en scholen dat nabijheid helpt, net als een informele samenwerking en leerkrachten en pedagogisch medewerkers die elkaar goed kennen. Als je elkaar toch al ziet, is het makkelijker om informatie over te dragen. In dat verband wordt in de interviews ook een aantal keer genoemd dat een IKC de informatieoverdracht makkelijker maakt.

> “Bij de opvang voor schooltijd gaat de overdracht heel goed. Kinderen komen al heel vroeg en vaak zijn het er maar weinig. De kinderen ontbijten met de pedagogisch medewerker die ze dan rustig naar school brengt. Dan is er meer tijd voor informele overdracht tussen pedagogisch medewerker en leerkracht.” (bso)

> “Wij halen de kinderen uit de klas. Dan zien pedagogisch medewerker en leerkracht elkaar in elk geval, en zijn ze eerder geneigd om informatie over te dragen.” (bso)

> “De lijntjes zijn kort, wij kunnen zo op school naar binnen lopen en overleggen: ‘hebben jullie ook iets gemerkt? Hoe gaan jullie hier mee om?’. Andersom werkt dat ook: bij kinderen die bijvoorbeeld nog moeite hebben met lezen vraagt de school of wij tijdens de bso met ze kunnen oefenen.” (bso)

Bij de overdracht tussen school en bso lijkt toestemming van ouders, anders dan bij de overdracht tussen kinderdagopvang en school, nauwelijks een rol te spelen. Omdat het hier om informele overdracht gaat, lijken de betrokkenen zich minder bewust van de mogelijkheden binnen de AVG en het feit dat ook informele overdracht hier onder valt[29]. Een van de geïnterviewden merkt op: ‘over de gesprekken tussen onze bso en de school over kinderen is er nooit een klacht geweest van ouders. Vaak vinden zij het alleen maar fijn dat we met elkaar afstemmen over een kind’.

[29] Overigens mag er ook binnen de AVG in noodgevallen informatie over kinderen overgedragen worden.

3.4.2 *Informatieoverdracht vindt niet plaats*

Redenen om geen informatie over te dragen zijn bijvoorbeeld de privacywetgeving en dat het niet verplicht is (Figuur 3.22). Veel respondenten geven ook andere redenen aan. Een deel van de basisscholen geeft bij anders aan dat er wél overdracht is (n=5), of dat er alleen overdracht is indien nodig – vaak specifiek bij zorgbehoefte of sociaal-emotionele problemen (n=10), of dat de overdracht alleen informeel is, zonder afspraken met elkaar (n=5). Enkele scholen geven aan dat de samenwerking nog niet zo ver is (n=3), of het beleid nog in ontwikkeling (n=3). Een deel van de respondenten ziet de reden voor informatieoverdracht niet (n=5), sommigen zien de bso niet als een leersituatie (n=3).

Figuur 3.22 Redenen voor geen informatieoverdracht over leerlingen tussen bso's (4-12) en basisscholen

U geeft aan dat uw school/bso geen informatie uitwisselt met bso's/basisscholen, kunt u toelichten waarom niet? (basisschool n=138, bso n=136)

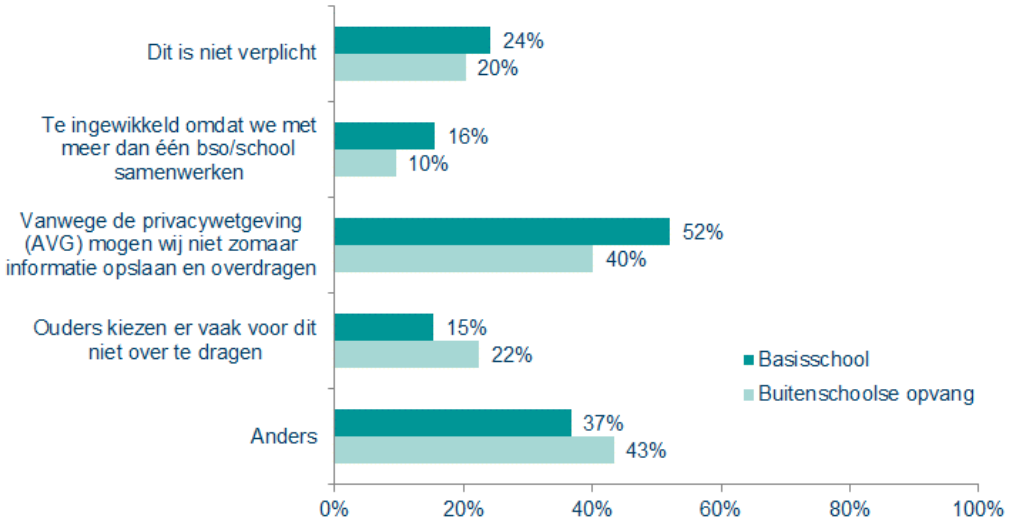

Uit de interviews

Zoals ook al in de vorige paragraaf werd genoemd, twijfelen de geïnterviewden aan de meerwaarde van structurele overdracht tussen school en bso. Als er iets is met een kind, dan weet men elkaar te vinden, en dat lijkt voldoende. Opvallend genoeg wordt hier door de geïnterviewden niet de beperking als gevolg van de AVG genoemd, anders dan bij de overdracht tussen kinderdagopvang (0 tot 4) en scholen. Wellicht dat men informele overdracht in dat opzicht anders ziet dan formele overdracht.

3.5 Behoeften

3.5.1 *Uit de enquêtes*

In de enquêtes is aan de betrokkenen bij kinderopvangorganisaties en basisscholen gevraagd of ze meer zouden willen doen aan uitwisseling van informatie over kinderen en zo ja, wat dan. Tweeënvijftig procent van de respondenten van scholen zouden graag meer willen doen en 56% van de respondenten van kinderopvangorganisaties. Een groot deel van de respondenten heeft toegelicht wat ze graag meer willen doen (126 van respondenten van scholen en 208 van respondenten van kinderopvangorganisaties). Deze toelichtingen bieden een aanvullend kwalitatief beeld, maar vormen geen representatieve weergave van de totale respondentengroep. In de volgende paragrafen zijn de toelichtingen thematisch geordend. Ze zijn geordend naar hoe vaak de thema's genoemd zijn.

Verbeteren van de kwaliteit van de doorlopende leerlijn

Bij 18% van de respondenten van de scholen en van de kinderopvangorganisaties zijn de verbeterplannen gericht op een kwaliteitsverbetering van de doorlopende ontwikkellijn. De antwoorden zijn inhoudelijk, bijvoorbeeld de waarde van het delen van observaties of een gedeelde pedagogische visie, of het uitwisselen van wat werkt.

> "Pedagogisch medewerkers inzetten in de school waardoor er makkelijker een gezamenlijke pedagogische aanpak ontstaat." (school) "Meer informatie-uitwisseling over de pedagogische aanpak om de kinderen meer duidelijkheid te kunnen geven." (kdv)

> Intensiever samenwerken en met elkaar ontdekken wat belangrijk is voor dit kind zowel op school als in de vrije tijd". (school)

> "Dezelfde observatiesystemen, zodat je zo verder kan werken in het onderwijs." (school) "Meer met dezelfde observatiesystematiek werken." (bso)

> "Overdracht zou minder vrijblijvend moeten zijn. Belang van kind staat altijd voorop en de kennis van de pedagogisch medewerkers wordt nog regelmatig onderschat." (kdv & bso)

> "Vooral leren van bestaande ervaringen. Waar heeft het toe bijgedragen en waar kan het beter". (bso)

Zorgleerlingen, zorgelijke gezinnen, gedragsproblemen

Een deel van de respondenten geeft aan specifiek voor leerlingen met bijzondere behoeften aan de informatieoverdracht te willen werken (15% van respondenten van scholen, 16% van kinderopvangorganisaties). Het gaat dan vooral om het afstemmen van elkaars aanpak. Sommige respondenten ervaren hier beperkingen in de wet bij het uitwisselen van gegevens. Met name respondenten van kinderopvangorganisaties zouden graag meer informatie over de betreffende kinderen willen delen met de basisschool, zij mogen dit alleen met toestemming van de ouders.

> "Indien de zorg het welbevinden, de sociale ontwikkeling en het gedrag van de leerling / bso-kind betreft, dan de bso als gesprekspartner uitnodigen bij het breed zorgoverleg (toestemming van ouders nodig)". (school)

> "In geval van zorgen of een bepaalde aanpak, daar 1 lijn in kunnen trekken". (school)

> "Met name bij probleemgedrag van kinderen die net naar school gaan (vaak door aanpassingsmoeilijkheden) kan meer kennis over het kind en de manier waarop wij met het kind zijn omgegaan de leerkracht helpen het kind beter te begrijpen en zodoende het aanpassingsproces te verbeteren." (kdv & bso)

> "Ik zou willen dat school eerder de bso raadpleegt als er problemen zijn. Wij zien ouders en kinderen in een heel andere setting en hebben daardoor soms heel andere en nuttige informatie over de gezinssituatie of de opvoeding, die van nut kan zijn om oplossingen te vinden voor problemen die spelen." (kdv & bso)

Verbeteren van de samenwerking tussen betrokken organisaties

Het verbeteren van de samenwerking is voor veel respondenten een aandachtspunt waar ze aan willen werken (10% van respondenten van scholen, 15% van kinderopvangorganisaties). Dit hangt nauw samen met de wens om de kwaliteit van de doorlopende leerlijn te verbeteren. Hier is de aandacht sterker gericht op het organiseren van de samenwerking dan de inhoud van de overdracht. Sommige kinderopvangorganisaties voelen zich niet gelijkwaardig behandeldn bij de informatieoverdracht en de betrokkenheid bij de doorlopende ontwikkellijn. Daarnaast geven

sommige kinderopvangorganisaties specifiek aan dat ze zouden willen dat op basisscholen meer gedaan wordt met de informatie die zij overdragen.

> “Voor de doorgaande ontwikkeling is het zinvol dat alle schakels om een kind heen regelmatig overleggen over de juiste aanpak van een kind. Dat stuit wel op praktische en organisatorische bezwaren. (Hoe organiseer je dit met externe partijen?)” (school)

> “Afstemmen en uitwisselen van ontwikkelaanbod” (school)

> “Met name de zorgpartijen onder verantwoordelijkheid van de gemeente, laten het vaak afweten bij (zorg) overleg over kinderen. Partijen als schuldhulpverlening en jeugdzorg zijn moeilijk toegankelijk, ook bij problemen.” (bso)

> “Vanuit de basisscholen is er weinig of geen interesse in de ontwikkelingen die plaats hebben gevonden binnen de kinderopvang. Voor de kinderen is het heel erg belangrijk dat met name op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling zij gezien en gehoord worden op de basisschool. Binnenkort ga ik in gesprek met een basisschool om te bespreken wat zij van ons nodig hebben wat betreft de startende kinderen. Wat wij zeker nodig hebben is dat wij serieus worden genomen door personeel van de basisscholen.” (bso)

> “Wij doen heel al heel veel. Wat we meer zouden willen is dat de school het ook oppakt. Ik zou graag zien dat scholen meer aandacht hebben voor pedagogiek en dan vooral als het gaat om de interactievaardigheden.” (kdv & bso)

Meer structuur en standaardisatie in de informatieoverdracht

Respondenten (12% van respondenten van scholen en van kinderopvangorganisaties) willen duidelijker afspraken maken over de structuur, zowel over de frequentie en de momenten van overdracht als standaardisatie van de methode (bijvoorbeeld de formulieren).

> “Structuur erin aanbrengen, zodat je voor de overdracht niet afhankelijk bent van personen, maar verwachtingen duidelijk zijn.” (school)

> “In de jaarplanning opnemen en de ouders en kinderen hier actief in betrekken.” (school)

> “Een uniform systeem met alle aanbieders. Nu zijn het er heel veel en er zijn teveel verschillen.” (school)

> “Wij zouden er een jaarlijks of zelfs tweejaarlijkse routine van willen maken, naast de incidentele overdrachten.” (kdv & bso)

> “Structuur in de momenten van overdracht. Duidelijke, uniforme overdrachtsformulieren” (kdv)

Meer terugkoppeling van scholen aan kinderopvang

Een deel van de respondenten van de kinderopvangorganisaties (12%) geeft aan te beperkt terugkoppeling van de scholen te krijgen. Zij zouden graag meer informatie teruggekoppeld krijgen. Dit gaat over terugkoppeling van belangrijke ontwikkelingen die op school spelen, over hoe het gaat met kinderen die de overgang van kinderdagverblijf naar school hebben gemaakt en incidentele informatie over wat er die dag gebeurd is op school of bij het kind thuis. Zij voelen zich daarbij niet altijd erkend als volwaardige samenwerkingspartner. Dit aandachtspunt hangt nauw samen met de behoefte aan meer warme (informele) overdracht.

“Wij zetten alle kinderen voordat ze naar school gaan in ons volgsysteem. Een enkele keer reageert een school maar meestal niet. Wij voelen ons hierdoor niet serieus genomen. Een warme overdracht lukt ons vaak niet omdat er geen geld is om pedagogisch medewerkers vrij te roosteren m.n. op een tijdstip dat de leerkracht goed uitkomt. Ik vind dat de school zich aan moet passen aan de kinderopvang, die al gebonden is aan zoveel regeltjes. Laat de leerkracht maar bij ons langskomen op een tijdstip dat het ons uitkomt.” (kdv & bso)

“Terugkoppeling krijgen als er op school iets speelt, dit gebeurt waarschijnlijk wel met ouders maar wij krijgen deze informatie vaak niet. Terugkoppeling tijdens een haalmoment van de BSO op de BS, als er iets gebeurt is die dag.” (bso)

“Ons spel iets gerichter gaan aanbieden aan kinderen. Als bij ons bekend is dat een kind op school ergens tegenaan loopt dan kunnen wij daar op de bso ook op inspringen en helpen. Vaak kan dat nu niet omdat wij door school niet op de hoogte gesteld worden en de ouders zeggen het vaak niet.” (kdv & bso)

“Meer terugkoppeling vanuit scholen en inzicht krijgen in hoe zij omgaan met de geleverde informatie: uiteindelijk gaat het om een goede aansluiting. Het wiel weer opnieuw uitvinden bij start van kind op basisschool is doodzonde!” (bso)

Meer overdracht specifiek voor de bso

Een deel van de respondenten van de kinderopvangorganisaties heeft behoefte aan meer overdracht vanuit de school specifiek voor de bso (10%). Zij missen terugkoppeling over wat er op school speelt en wat er specifiek op een dag is gebeurd. Een deel van de respondenten vanuit scholen geven aan hier ook mee bezig te zijn of hier actiever uitwisseling op te willen ontwikkelen (14%).

“Meer vrijheid in het uitwisselen van informatie over kinderen m.b.t. gedrag bijvoorbeeld. Wat wij op school aan acties en interventies inzetten zou ik graag ook ingezet zien worden op de bso. Zo is het ook duidelijk voor het kind wat de regels etc. zijn.” (school)

“Wij zien in de bso een heel ander kind dan dat docenten zien in de klas. Deze informatie mag/moet beter op elkaar afgestemd; wat speelt er op school, welke onderwerpen spelen er, thema's, etc. Maar ook, wat laat een kind op school zien, welke informatie deelt het kind over de klas, wat houdt het kind bezig? Door beter af te stemmen kan er ook betere begeleiding aangeboden worden.” (bso)

“Wanneer je je zorgen maakt over een bso kind zou je dit ook eens willen checken bij de leerkracht zonder daar direct ouders bij te betrekken, in het belang van het kind.” (kdv & bso)

“Wanneer er op school iets gebeurd is, zijn wij de schakel tussen school en ouders. Handig als we meer weten hoe het op school gaat.“ (bso)

Meer warme overdracht

Vanuit een deel van de kinderopvangorganisaties en enkele scholen is er behoefte aan meer warme (informele) overdracht en meer contact met de leerkracht (9% van respondenten van kinderopvangorganisaties en 5% van scholen).

> "Voor ieder kind dat naar de basisschool gaat een warme overdracht, zodat het kind mondeling goed overgedragen kan worden betere samenwerking rond het kind dat op de bso zit, met school en ouders zodat alle partijen rondom het kind staan." (kdv & bso)

> "Persoonlijke overdracht door PM-er naar leerkracht om de observaties mondeling toe te lichten zodat er geen aannames worden gemaakt." (bso)

> "Leerkrachten mondelinge toelichting geven over het kind dat naar de basisschool komt en dan vooral over het sociaal/emotioneel welzijn van het kind." (kdv & bso)

> "Ik zou ook nog een gesprek met alleen leerkracht willen, zodat ook kleine zorgen uitgesproken kunnen worden. Ook zou de privacywet iets versoepeld moeten worden zodat we meer kunnen bespreken in het voordeel van het kind." (kdv & bso)

Meer digitale samenwerking

Zowel vanuit scholen (5%) als kinderopvangorganisaties (7%) geven een deel van de respondenten aan dat ze graag meer digitaal samen willen werken. Veelal gaat het dan om een systeem waar zowel school als kinderopvangorganisatie in kan loggen – soms ook zorgorganisaties – en waar alle informatie van het kind gebundeld is.

> "Ik zou graag 1 systeem hebben waar alle organisaties op in kunnen loggen zodat er van alle kinderen in 1 systeem alle informatie staat." (school)

> "Systemen op elkaar aanpassen. niet alle ouders geven toestemming om zorg te delen met de scholen terwijl dit wel hele belangrijke informatie is over een kind. Ook zou ik graag een koppeling willen zien van alle instanties die betrokken zijn bij een gezin." (kdv)

> "Ik zou een beter systeem willen die het mogelijk maakt dat opvang en onderwijs in hetzelfde systeem kunnen. Echter dat is er op dit moment helaas nog niet. Daarnaast zou het delen van informatie makkelijker moeten, maar helaas lukt dat door de AVG helaas niet." (bso)

Meer wettelijke mogelijkheden om gegevens te delen

Respondenten (6% van respondenten van scholen, 5% van kinderopvangorganisaties) geven aan graag meer gegevens te mogen delen.[30] Dit gaat om gegevens tussen onderwijs en kinderopvang en andere betrokken organisaties. Uitwisseling binnen een organisatie mag wel zonder toestemming van ouders, uitwisseling tussen organisaties niet. Dit werpt een drempel op voor warme informatie uitwisseling.

---

[30] Zoals ook uit paragraaf 4.2 blijkt, zijn er veel interpretaties van wat er volgens de AVG wel en niet mag. Dit punt gaat wellicht niet over méér delen dan wat volgens de AVG mag, maar over méér delen dan volgens de interpretatie van de AVG (door respondent of organisatie) mag.

“Alle partijen 0-12 jaar, tenminste zij die in één gebouw samenwerken, zouden als één organisatie moeten kunnen opereren, zonder de schotten van privacywetgeving.” (school)

“Het zou fijn zijn als informatie gewoon gedeeld kan worden. Nu kan het nog te vaak tegengehouden worden door ouders vanuit een basishouding van wantrouwen. De angst dat een kind gelabeld wordt is dan groot en de daarbij behorende weerstand ook.” (school)

“Beroepsopvoeders zouden makkelijker over kinderen met elkaar moeten kunnen praten. De wet op privacy bemoeilijkt dit nu. Maar er zijn situaties waarin je je sterk moet maken met elkaar voor het kind.” (kdv & bso)

“Het zou verplicht moeten worden om onze overdracht te kunnen delen. Nu kan dat alleen bij VVE kinderen. Andere overdrachten zijn afhankelijk van de ouders, en de ervaring leert dat ouders ons zien als veredelde oppas en denken dat hun kind dan gekleurd binnenkomt op school, daardoor dragen ze de peuterestafette vaak niet over aan school. Als wij contact op willen nemen met scholen of andere partijen, kan dit alleen met toestemming van de ouders, genoeg ouders geven hier geen toestemming voor en dat terwijl met name met scholen, zij hetzelfde zien als wij, we mogen er alleen niet over praten samen op zo een moment. Er valt nog heel veel winst te behalen!” (kdv & bso)

Ouders meer betrekken

Zowel een deel van de respondenten van scholen (6%) als van kinderopvangorganisaties (1%) willen de ouders meer of beter betrekken.

“Ik zou graag meer de ouders willen betrekken. Ze geven wel toestemming voor overleg, maar sluiten nog niet altijd aan.” (school)

“Ouders betrekken bij de overdracht van de informatie. Dan kan de ouder de thuissituatie goed toelichten en wat wel/niet werkt bij het kind in aanpak. Planningstechnisch is dit ingewikkelder vanwege weinig indirecte uren bij pm'ers.” (bso)

“Ook met ouders van BSO kinderen regelmatig evalueren om ook die ontwikkeling te blijven volgen.” (kdv & bso)

3.5.2 Uit de interviews

Net als in de vragenlijsten worden in de interviews verschillende behoeften benoemd. Deels betreft dat behoeftes die tegemoet kunnen komen aan knelpunten die nu ervaren worden, maar het gaat ook om vernieuwing of doorontwikkeling van wat nu al goed functioneert. Tegelijkertijd worden bij elk verbeterpunt ook tegenargumenten aangedragen. Zo ontstaan dilemma’s die in de weg kunnen staan van verbetering van de overdracht. Die dilemma’s hebben doorgaans te maken met het verschil tussen publieke en private organisaties en tussen het organisatiebelang en het locatiebelang. We noemen hier een aantal dilemma’s.

Dilemma’s bij het verbeteren van informatieoverdracht:

- Vaste afspraken (bijv. gemeentebreed) over te gebruiken kindvolgsysteem en overdrachtsformulier kunnen voorkomen dat scholen en kinderopvangorganisaties met verschillende formulieren en volgsystemen te maken krijgen. Ook kan een uniforme aanpak bijdragen aan het spreken van dezelfde taal door leerkrachten en pedagogisch medewerkers en dus meer begrip. Maar daar wordt tegen ingebracht dat organisaties vaak bewust hebben gekozen voor een bepaald volgsysteem, bijvoorbeeld omdat het goed past bij hun visie of

onderwijskundige aanpak. Het zou dan jammer zijn als dat ‘overruled’ wordt. Hoe kun je daar recht aan doen in een uniform systeem?

- Verschillende kinderopvangorganisaties gebruiken een eigen overdrachtsformulier. Vanuit de top van de organisatie is dan besloten dat op alle locaties dat formulier gebruikt wordt. Vanuit de organisatie gezien is dat efficiënt en kan ook goed worden toegezien op de kwaliteit van de informatie in het systeem: immers, het is voor iedereen duidelijk wat er precies moet worden ingevuld. Op locatieniveau kan dit echter hinderlijk zijn als samenwerkende school en kinderopvangorganisatie samen willen vaststellen wat er wordt overgedragen, passend bij hun visie en aanpak;
- Kinderopvang en onderwijs vallen onder verschillende Cao’s en hebben verschillende werktijden. Leerkrachten hebben wel taakuren, pedagogisch medewerkers niet. Leerkrachten werken vaak tot halverwege de middag, pedagogisch medewerkers vaak tot laat op de middag. Dat maakt het praktisch gezien lastig om een goed moment te vinden voor een warme overdracht. Gevolg is dat deze door de kinderopvang vaak gedaan wordt door een manager of coach, terwijl de pedagogisch medewerker het betreffende kind het vaakst ziet;
- De AVG lijkt volgens de geïnterviewden niet alleen de overdacht van gegevens te bemoeilijken, maar in een aantal gevallen ook het werken aan de doorgaande lijn. Bijvoorbeeld daar waar een IB-er of logopedist van de school ook (informeel) een aantal uren op de voorschoolse voorziening werkte. In een aantal gevallen is dat nu weer teruggedraaid. Hoe kan binnen de grenzen van de AVG toch gewerkt worden aan een zinvolle informatieoverdracht en verdere inhoudelijke samenwerking?
- Nabijheid maakt de informatieoverdracht en de doorgaande lijn makkelijker, bijvoorbeeld in een IKC. Maar een IKC is niet op elke plek mogelijk. Ook worden kinderopvangorganisaties die in een school gehuisvest zijn er met regelmaat mee geconfronteerd dat ze een schoolgebouw moeten verlaten als de school groeit. Het is dan erg moeilijk om vast te houden wat gezamenlijk is opgebouwd. Overigens wordt ook opgemerkt dat een IKC of gezamenlijke huisvesting niet overal nodig is. Je moet hier volgens de geïnterviewde uit gaan van de situatie in de wijk. In sommige wijken functioneert de samenwerking en de overdracht prima als kinderopvang en school niet in hetzelfde gebouw zitten.

“Zij zijn een commerciële organisatie en wij niet. Dat speelt ook een rol in de overdracht. Het lijntje is altijd te lang. Bij elk besluit moeten de pedagogisch medewerkers eerst langs het hoofdkantoor. Hoe kun je dan de samenwerking zo inrichten dat het belang van het kind voorop staat in plaats van het belang van de organisatie?” (school)

“Het lukt ons om de doorgaande ontwikkelingslijn tussen voor- en vroegschoolse situatie in te zetten ten dienste van het kind. Het is een win-win situatie. Het is van onderaf ontstaan doordat we aan hetzelfde plein zitten. Nu moeten we het nog verder formaliseren.” (school)

4 Informatie-experts en focusgroep

4.1 Informatie-experts

In deze paragraaf bespreken we bestaande gegevensuitwisseling en mogelijkheden met de bestaande systemen in de kinderopvang en bij scholen, de aandachtspunten en de verschillen en overeenkomsten met de overstapservice. Hiervoor is gesproken met drie informatie-experts van marktleiders van digitale informatiesystemen in het basisonderwijs en de kinderopvang, een informatie-expert van een gemeente (G4), een informatie-expert van Kidsvision en een informatie-expert van Kennisnet.

4.1.1 Bestaande systemen

De systemen die op dit moment worden gebruikt zijn óf het systeem van een gedeeld kindvolgsysteem (vooral KIJK!) óf een administratiesysteem (vooral ParnasSys). Voor administratiesystemen geldt dat zij op verzoek van de gebruikers kunnen worden uitgebouwd. Het informatiesysteem van Kidsvision is bijvoorbeeld zowel voor facturatie als voor de planning/ kind-volg-systeem. De ene kinderopvang vult dit meer dan de andere. Het bedrijf geeft aan dat het reeds compatible is met ParnasSys.

Technisch gezien is een veilige informatieoverdracht mogelijk. Tussen het primair (po) en voortgezet onderwijs (vo) bestaat reeds de Overstapservice Onderwijs (OSO), waarmee het overstapdossier van een leerling op een veilige manier wordt overgedragen. Dit dossier wordt via OSO direct verwerkt in het eigen leerling administratiesysteem van de nieuwe school.[31]

De AVG maakt de overdracht volgens de gesproken experts niet lastiger. Voorafgaand aan de AVG diende de informatie ook versleuteld verzonden te worden. En daarnaast was altijd al de toestemming van de ouders nodig om gegevens over het kind uit te wisselen. Maar zoals een van de geïnterviewden aangaf: ook als de ouders geen toestemming geven voor de overdracht, geeft dat een signaal aan de basisschool dat ze alert moeten zijn op de overgang van het betreffende kind.

4.1.2 Aandachtspunten bij overdracht

Een belangrijk aandachtspunt van een overdrachtssysteem is de aandacht en de wil om het daadwerkelijk te gebruiken. Dit moet er volgens de gesproken experts wel zijn. Wat de ontwikkeling minder eenvoudig maakt, is dat scholen en kinderopvang onder verschillende ministeries en verschillende systemen (publiek en privaat) vallen. De kinderopvangorganisaties en basisscholen dienen dus onderling tot overeenstemming te komen wat ze standaard aan het po willen leveren.

Aandachtspunten bij de informatieoverdracht:

- Er dient een standaard format van de over te dragen informatie ontwikkeld te worden. En daarbij dienen alle partijen overeenstemming te bereiken over het over te dragen kind-dossier: “Welke informatie van kinderopvang is echt nodig om het kind goed in het basisonderwijs op te vangen? Wat vindt het basisonderwijs nodig?”
- Het kost volgens de gesproken experts veel tijd om de informatie daadwerkelijk vast te leggen en goedgekeurd te krijgen, vanwege het onderhandelen met alle partijen;

[31] https://www.kennisnet.nl/diensten/overstapservice-onderwijs-oso/.

- Zorg dat alle stakeholders aan tafel zitten: ontwikkelaars, scholen, bso, OCW en ook de daadwerkelijke gebruikers, ouders en een van de gesproken personen adviseert ook DUO. Bij DUO is veel kennis en ervaring op het gebied van leerlingengegevens;
- Er zijn heel veel (kleine) kinderopvang organisaties (ook bijvoorbeeld de gastouderopvang). Een van de geïnterviewden vraagt zich af of alle kleine kinderopvangorganisaties toegang tot administratiesystemen hebben?
- Ook het juridische aspect wordt als aandachtspunt genoemd: Het BSN-nummer van de kinderen is aan te bevelen bij een landelijk systeem voor overdracht, want hiermee heb je een uniek nummer op basis waarvan de data gekoppeld kan worden. Maar mogen de BSN-nummers daarvoor gebruikt worden? Welke informatie mag juridisch gezien gedeeld worden? Daarnaast valt kinderopvang buiten het onderwijs, heeft dit juridische consequenties voor het systeem?

  Juridisch gezien zitten er ook grenzen aan wat uitgewisseld kan worden. Tussen het primair en voortgezet onderwijs mag bijvoorbeeld niet uitgewisseld worden wat de geboorteplaats, de nationaliteit van een leerling is of hoe lang het kind al in Nederland is:
  - Hoe wordt het gefinancierd? De leveranciers dienen aanpassingen in hun systemen te maken om de overdracht mogelijk te maken, over de bekostiging ervan dienen afspraken gemaakt te worden.

4.1.3 Verschillen en overeenkomsten met de uitwisseling tussen primair en voortgezet onderwijs

Met betrekking tot de uitwisseling tussen po en vo worden bij de stakeholders jaarlijks door Kennisnet de wensen voor OSO geïnventariseerd. Een dergelijke governance structuur is ook belangrijk om de ontwikkelingen (bijvoorbeeld in de informatiebehoefte) tussen de kinderopvang en basisonderwijs te blijven monitoren.

Bij de uitwisseling tussen po en vo is de overdracht van informatie definitief. Een leerling gaat niet terug naar het po, de experts zien de informatieoverdracht tussen po en vo in principe als eenrichtingsverkeer.[32] Zij zien dit ook zo voor de informatieoverdracht tussen peuterspeelzalen, kinderdagverblijven of voorschoolse educatie en de basisschool.[33] Een uitwisselingsysteem vergelijkbaar met OSO kan hier volstaan volgens de informatie-experts.[34] De beoogde informatie-uitwisseling tussen het po en de bso is volgens de experts dynamischer, de leerlingen maken hier in dezelfde periode gebruik van en dus zal informatie-uitwisseling niet eenmalig, maar continu zijn. De uitwisseling tussen bso en po verdient dan ook een ander systeem. Volgens een van de geïnterviewden zou hier eerder een soort app tussen de bso en de school werkbaar zijn.

De implementatie van een dergelijk informatie-uitwisselings-app tussen po en bso is complexer dan het in eerste instantie lijkt. Leerlingen van een school gaan naar verschillende bso's en op een bso zitten kinderen van verschillende scholen. Door het dynamische karakter van de informatie-uitwisseling vraagt dit een brede implementatie van hetzelfde uitwisselingssysteem, zoals de genoemde app. Dit geldt natuurlijk ook voor de overstap van po naar vo. Ook dan kunnen po-leerlingen naar verschillende vo-scholen gaan en omgekeerd geld dat de vo-school van verschillende po-scholen leerlingen krijgt. Ook geldt dit voor de overstap tussen peuterspeelzaal/ voorschoolse opvang en het po. Maar de experts zien dit dus veel meer als eenrichtingsverkeer, in tegenstelling tot de situatie tussen po en bso. Want deze doorstroom van po naar vo en daarbij gepaard zijnde informatiestroom gebeurd slechts een keer in de schoolcarrière van de leerling, aan

---

32 Dit is het beeld van de experts. In werkelijkheid is er wel terugkoppeling van het vo naar het po.

33 Uit onze enquête blijkt dat er ook informatieoverdracht is van basisschool naar voorschoolse voorziening.

34 Het is onduidelijk of de experts die we gesproken hebben op de hoogte zijn van dat de overdracht van po naar vo bestaat uit een combinatie van formele digitale overdracht én informele overdracht (gesprek tussen vo en po coördinator/leerkracht).

het einde van groep 8. Terwijl de overdracht tussen bso en po in principe dagelijks kan. Dit maakt een informatie overdracht systeem van bso-po (in combinatie met dat bso-kinderen van verschillende basisscholen komen en dat basisschoolleerlingen naar verschillende bso's gaan) dus complexer dan de huidige overdracht tussen po en vo.

4.2 Focusgroep

De resultaten uit de enquête en de interviews zijn besproken met een groep experts tijdens een focusgroepbijeenkomst. De bijeenkomst werd gestart met een beknopte presentatie van de resultaten waarna een aantal discussieonderwerpen zijn voorgelegd. De volgende onderwerpen zijn aan bod gekomen:

1. AVG en informatieoverdracht;
2. Inhoud van de informatieoverdracht;
3. Informatieoverdracht met buitenschoolse opvang;
4. Digitaal systeem en randvoorwaarden.

4.2.1 AVG en informatieoverdracht

Uit de enquête en de interviews kwam naar voren dat de AVG als beperkende factor ervaren wordt bij de overdracht van informatie tussen kinderopvang en onderwijs. Bemoeilijkt privacywetgeving de overdracht en het creëren van een doorgaande leerlijn of wordt het ook als excuus gebruikt?

De aanwezigen bij de focusgroep gaven aan dat kinderopvangorganisaties en scholen worstelen met de complexiteit van de AVG. Omdat pedagogisch medewerkers en leerkrachten de AVG niet altijd goed begrijpen, vrezen zij de wet te overtreden. Er zijn handleidingen en modules om organisaties te ondersteunen rondom de AVG. Maar uiteindelijk moet de individuele medewerker weten wat wel en niet mag. Uit angst dragen medewerkers misschien te weinig over.

De aanwezige juristen geven hier het volgende over aan. De AVG wordt in de mondelinge overdracht minder beperkend ervaren dan in de schriftelijke overdracht, terwijl de vorm van informatieoverdracht wettelijk gezien niet uitmaakt. Ook geven respondenten aan bij incidenten aan de AVG voorbij te gaan. Dat staat de AVG bij noodzaak ook toe, sterker nog: bij noodgevallen móet er informatie overgedragen worden. De AVG stelt niet dat er geen informatie overgedragen mag worden, maar stelt een aantal grondslagen waarop dit mag gebeuren. Binnen die grondslagen zijn er zeker mogelijkheden om informatie over te dragen.

Het is verplicht om ouders toestemming te vragen voor de informatieoverdracht van de ene organisatie naar de andere. Dit kan door ouders een formulier of overeenkomst te laten tekenen. In deze overeenkomst, die aan het begin van de 'relatie' tussen kinderopvang of school en ouder wordt getekend, geven ouders toestemming voor informatieoverdracht voor een bepaalde tijd. Deze toestemming kan een aantal jaar geldig zijn. Het is wel zinvol om dit na elke 'schakel' te herhalen[35]. Dit geeft alle partijen bij voorbaat duidelijkheid over wat wel en niet gedeeld mag worden. Uit de praktijk blijkt dat organisaties die een overeenkomst laten tekenen, minder moeite hebben met de overdracht. Als de overeenkomst meteen bij een startgesprek wordt voorgelegd, werkt dat vaak beter dan op een later moment, als er bijvoorbeeld al iets is voorgevallen.

[35] Bij de overgang van voorschoolse opvang naar onderwijs, bij de overgang naar middenbouw en bovenbouw en bij de overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs.

Een digitaal systeem voor de overdracht zou handig kunnen zijn, maar het biedt geen houvast rondom de AVG. Dezelfde wetten en regels blijven van kracht. Vanuit de focusgroep wordt benoemd dat het behulpzaam zou zijn als er vanuit de landelijke overheid een handreiking wordt gemaakt over wat in de overdracht wel en niet mag volgens de AVG. Zo'n document moet dan wel leesbaar en bruikbaar zijn voor leerkrachten en pedagogisch medewerkers. Hoe gecompliceerder documenten zijn, hoe meer deze aan de kant geschoven worden. Een dergelijke handreiking zou dus kort en eenvoudig moeten zijn.

4.2.2 Inhoud van de informatieoverdracht

Tijdens de focusgroep was er discussie over wie het best kan bepalen welke informatie overgedragen moet worden van kinderopvang naar school. Het blijkt dat scholen de informatie van de kinderopvang niet altijd of maar deels gebruiken. Opvallend is bijvoorbeeld dat toetsinformatie veel wordt overgedragen, maar dat zowel scholen als kinderopvang dit in de vragenlijst relatief vaak laag waarderen. Hierom werd voorgesteld dat de school zou moeten bepalen welke onderdelen er in de overdracht worden opgenomen. Het heeft immers weinig zin om informatie over te dragen die vervolgens niet gebruikt wordt. Aan de andere kant hebben kinderopvangorganisaties een brede blik op de algehele ontwikkeling en situatie van kinderen. Zij hebben bijvoorbeeld ook goed zicht op de thuissituatie van kinderen. Voor de ontwikkeling van kinderen is het van belang om deze informatie te delen met het basisonderwijs, om te voorkomen dat daar opnieuw het wiel uitgevonden zal worden. Kinderopvangorganisaties moeten dus ook invloed hebben op wat er overgedragen wordt. Bovendien werd gesteld dat voor een goede samenwerking school en kinderopvang gelijkwaardige partners moeten zijn, en dus ook gezamenlijk moeten bepalen welke informatie in het belang is van de ontwikkeling van het kind.

Door de focusgroep wordt gesignaleerd dat pedagogisch medewerkers en leerkrachten verschillende talen spreken, wat de overdracht bemoeilijkt. Pedagogisch medewerkers en leerkrachten kijken niet altijd op dezelfde manier naar kinderen en vinden soms verschillende informatie relevant voor de ontwikkeling van het kind. Hierdoor is het moeilijk een gesprek te voeren over de kinderen en levert kinderopvang soms informatie waarmee de school niets doet. Ook in die zin is het dus van belang om gezamenlijk vast te stellen wat van belang is voor de ontwikkeling van een kind.

4.2.3 Informatieoverdracht met buitenschoolse opvang

De overdracht van voorschool naar school is van andere aard dan de overdracht met de buitenschoolse opvang (bso). De overdracht van voorschool naar school vindt plaats op één moment, terwijl de overdracht met de bso een hele periode doorloopt.

De overdracht tussen bso en school bestaat momenteel alleen uit praktische dingen (bijvoorbeeld melden dat een kind ziek of afwezig is). Het lijkt erop dat het veld en ouders de bso minder relevant vinden voor de ontwikkeling van kinderen. Ouders vinden het vooral belangrijk dat hun kinderen het naar hun zin hebben. Er komen bijvoorbeeld vaak weinig ouders naar de ouderavonden van de bso.

In de samenwerking tussen school en de bso constateert de focusgroep grote verschillen. Op IKC's waar veel wordt samengewerkt vindt ook overdracht over de ontwikkeling van kinderen veel vanzelfsprekender plaats. Dit is veelal informele overdracht. Tussen scholen en bso's die minder samenwerken wordt dit nauwelijks gezien en beperkt de overdracht zich tot praktische zaken.

4.2.4 Digitaal systeem en randvoorwaarden

Alle aanwezigen bij de focusgroep zien de mogelijkheden van een digitaal overdrachtssysteem. Wel geven zij aan dat er aan veel randvoorwaarden moet worden voldaan om een dergelijk systeem werkbaar te maken.

De aanwezigen zijn ervan overtuigd dat een digitaal systeem de belemmeringen in de samenwerking niet wegneemt. Het systeem is een middel dat ingezet kan worden om de overdracht gemakkelijker te maken, maar de samenwerking moet op een andere manier tot stand komen. Een van de genoemde belemmeringen is dat pedagogisch medewerkers en leerkrachten verschillende talen spreken. Een digitaal systeem kan geen gemeenschappelijke taal afdwingen. Ook is een systeem geen garantie voor een kwalitatief goede inhoud van de informatie of van informatieoverdracht. Het systeem kan nooit beter zijn dan de kwaliteit van de informatie die erin geplaatst wordt. Een voorwaarde om goed te kunnen samenwerken in dit systeem is dus dat pedagogisch medewerkers en leerkrachten op een lijn zitten wat betreft gewenste informatie, de kwaliteit daarvan en de taal die ze spreken.

Een digitale overdracht zou volgens de aanwezigen de face-to-face overdracht niet kunnen of moeten vervangen. Er wordt zelfs geopperd of alleen face-to-face overdracht een optie is; dus niets meer op papier overdragen en alleen een gesprek voeren waarvan een verslag gemaakt wordt. Ten grondslag aan zo’n gesprek ligt dan de informatie over de ontwikkeling van het kind die door de kinderopvang is bijgehouden. Op deze manier kost de overdracht wellicht minder tijd en kan, door voor elk kind met elkaar in gesprek te gaan, juist winnen aan kwaliteit.

Wat betreft de inhoud van het digitale systeem denken de aanwezigen aan een dashboard waarin allerlei verschillende informatie geïmporteerd kan worden. Daarbij wordt benoemd dat de overdracht tussen bso en school en voorschool en school dermate verschillen dat zij in deze systemen niet gelijkgetrokken kunnen worden. Voor de bso zou een communicatieportaal waarin leerkrachten en pedagogisch medewerkers met elkaar kunnen communiceren mogelijk voldoende kunnen zijn. Van voorschool naar school zouden ook ontwikkelingslijnen gedeeld moeten kunnen worden. Wel vraagt men zich af of de praktische mededelingen tussen bso en school belangrijk genoeg zijn om een nieuw systeem in te richten. Een aandachtspunt is ook het voeren van regie op een open portaal.

De aanwezigen vonden dat het systeem niet dwingend hoeft te zijn wat betreft de informatie die er in gehangen wordt, samenwerkende scholen en kinderopvangorganisaties moeten hier een zekere vrijheid in hebben. Tegelijkertijd moet ook niet alles erin opgenomen kunnen worden, omdat dat alleen tot meer verwarring kan leiden. Enerzijds zagen de aanwezigen voordelen van een standaard systeem, anderzijds is ook maatwerk een vereiste en moet gebruik gemaakt kunnen worden van wat er al ligt (bijvoorbeeld digitale kind-volgsystemen).

4.2.5 Afronding en conclusies

Afrondend wordt in de focusgroep geconcludeerd dat er niet zomaar een systeem ingevoerd moet worden. Er moet goed nagedacht worden over de mogelijkheid om een digitaal systeem kwalitatief goed in te vullen en over of het systeem bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind. Wellicht zijn er andere oplossingen om de overdracht tussen kinderopvang en school te verbeteren. Oplossingen die beter aansluiten bij de behoefte van betrokkenen aan mondelinge informatieoverdracht. Ook werd aangegeven dat de invoering van een landelijk systeem veel tijd zal kosten en ook gefaciliteerd moet worden.

Samenvattend de volgende conclusies:

- Leerkrachten en pedagogisch medewerkers begrijpen de AVG niet helemaal waardoor er angst ontstaat om de wet te overtreden;
- Veel ‘toestemmingsproblemen’ kunnen voorkomen worden door ouders vroegtijdig een overeenkomst te laten tekenen waarin wordt aangegeven welke gegevens tussen wie worden uitgewisseld in het belang van het kind;
- De aanwezigen staan redelijk positief tegenover een digitaal dossier maar zien veel randvoorwaarden. Wat nu niet goed gaat in de overdracht wordt niet opgelost met een digitaal systeem. De nadruk zou eerst moeten liggen op een kwalitatief goede inhoudelijke overdracht;
- De warme overdracht werkt het best, dat zou ook alle andere vormen van overdracht tussen voorschool en school kunnen vervangen;
- Voor de overdracht tussen school en bso is een ander systeem nodig dan voor de overdracht tussen voorschoolse voorzieningen en school;
- De invulling van het systeem is belangrijker dan het systeem an sich;
- Invoeren gaat veel tijd en middelen kosten: er zijn allerlei verschillende methoden en systemen die in het systeem moeten passen. De vraag is derhalve of invoering van een digitaal overdrachtssysteem kostenefficiënt is.

Bijlage 1 Methodiek

1) Literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek bestaat uit een analyse van Nederlandse rapporten en internationale literatuur. Het accent ligt hierbij op de vraag hoe de informatieoverdracht kan bijdragen aan de kwaliteit van de doorlopende leerlijn. Het geeft inzicht in de processen die spelen rondom (de behoefte aan) informatieoverdracht voor een doorlopende ontwikkellijn 0-12 jaar, zowel in Nederland als in andere landen.

2) Enquête schoolleiders en kinderopvangmanagers

Om representatief inzicht te krijgen in de huidige wijze van informatieoverdracht en de inhoud van de informatieoverdracht is een online survey uitgezet bij een representatieve steekproef van alle Nederlandse kinderopvangorganisaties[36] en basisscholen. Deze survey geeft kwantitatief inzicht in de huidige informatieoverdracht tussen kinderopvangorganisaties en scholen en de behoefte aan aanpassingen hierin. Daarbij kregen managers van kinderopvangorganisaties en schoolleiders van basisscholen de mogelijkheid tot kwalitatieve toelichting door het stellen van open vragen, en peilden wij hun bereidheid voor deelname aan interviews. Met behulp van routing krijgen respondenten van kinderopvangorganisaties alleen vragen over hun eigen aanbod voorgelegd (kdv en/of bso).

De vragenlijst is samen met beleidsmedewerkers van het ministerie van OCW en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) opgesteld. Daarbij zijn de resultaten van het literatuuronderzoek gebruikt. De schoolleiders en kinderopvangmanagers zijn uitgenodigd en daarna maximaal twee maal gerappelleerd. In totaal hebben zij vijf weken de tijd gehad om de vragenlijst online in te vullen. De resultaten van de survey zijn geanalyseerd met het statistische analyseprogramma SPSS.

Trekking steekproef basisscholen

Voor een representatief beeld is een respons van minimaal 362 basisscholen nodig. Voor de steekproeftrekking is het adressenbestand met alle 6.366 basisschoolvestigingen in Nederland gebruikt. Om een minimale respons te behalen van 362 basisscholen – uitgaande van een respons-rate van 25% - hebben we hiervoor 1.500 scholen aangeschreven. Hiervoor hebben we een aselecte steekproef getrokken, waarbij rekening is gehouden met:

- Wel of geen G4 gemeente;
- Landsdeel;
- Inwonersaantal in de gemeente;
- Denominatie;
- Het aantal leerlingen op de school.

Wegens te weinig respons is in september niet alleen een rappel gestuurd, er is ook een tweede aselecte steekproef van 1447 basisscholen aangeschreven.

[36] De kinderdagopvang omvat zowel kinderopvangorganisaties (kinderdagverblijven, bso) als gastouderopvang. In dit onderzoek is de gastouderopvang niet meegenomen.

Tabel B1.1 Responstabel enquête basisscholen

	Aantal	Percentage
Uitgenodigd	2947	48% (van 6366 scholen)
Respons voor dataschoning	415	14% (van 2947 genodigden)
Respons na dataschoning	336	11% (van 2947 genodigden)

Representativiteit van scholen

Tabel B1.2 Vertegenwoordiging landsdeel

	Landelijk	Enquête scholen
Noord	920	43
Oost	1574	81
Zuid	1177	76
West	2695	136

Tabel B1.3 Vertegenwoordiging scholen

	Landelijke spreiding	Enquête scholen
Wel/geen G4 gemeente		
Wel G4 gemeente	615	33
Geen G4 gemeente	5751	303
Gemeentegrootte		
Minder dan 50.000 inwoners	3129	161
50.000 tot 100.000 inwoners	1403	76
100.000 inwoners of meer	1834	99
Denominatie		
Evangelisch, Reformatorisch en Gereformeerd	280	16
Algemeen bijzonder, interconfessioneel en overig Christelijk	469	21
Katholiek	1910	123
Protestants	1602	83
Hindoeistisch, Islamitisch en Joods	68	5
Openbaar	2036	88
Onbekend	1	0
Schoolomvang		
Minder dan 150 leerlingen	2145	104
150 t/m 249 leerlingen	2120	118
250 leelingen of meer	2067	114
Onbekend	34	0

Trekking steekproef kinderopvang

Voor de steekproeftrekking is het adressenbestand met alle kinderopvanglocaties in Nederland gebruikt. Het gaat dan om ruim 16 duizend cases, maar in dit bestand staan veel dubbele e-mailadressen. Meerdere locaties hebben hetzelfde e-mailadres. Omdat we niet hetzelfde e-mailadres meerdere keren willen aanschrijven, is het bestand ontdubbeld:

- Controle of er geen volledig identieke cases zijn;
- Dubbele adressen zonder kindplaatsen zijn verwijderd;
- Locaties zonder e-mailadressen zijn buiten beschouwing gelaten;
- In de selectie van cases met dubbele e-mailadressen verdienden die cases de voorkeur waarbij de contactpersoon en het adres bekend was ten opzichte van de cases met hetzelfde e-mailadres waarbij dit niet bekend was.

Na deze ontdubbeling blijven er 4.750 unieke e-mailadressen over.

Bij het benaderen van de kinderopvangorganisaties is er voor een representatief beeld een respons van 337 kinderopvangorganisaties met kinderdagverblijf aanbod en 319 met bso-aanbod nodig. Initieel gingen we uit van een respons-rate van 20% en hebben we een aselecte steekproef getrokken met 1.700 organisaties met kinderdagverblijf aanbod en 1.600 met bso-aanbod – in totaal 3300 adressen. Bij de trekking is rekening gehouden met:

- Wel of geen G4 gemeente;
- Landsdeel;
- Inwonersaantal in de gemeente;
- Aantal kindplaatsen dat het betreffende e-mailadres vertegenwoordigd;
- Organisaties met BSO, KDV of beide;
- Voor en vroegschoolse educatie.

Deze steekproef is aangeschreven, maar wegens te weinig respons is in september niet alleen een rappel gestuurd, maar zijn ook de resterende adressen aangeschreven. Hierdoor zijn uiteindelijk bijna alle ontdubbelde e-mailadressen aangeschreven. Dit zijn er 4.714 in totaal.

Tabel B1.4 Responstabel enquête kinderopvangorganisaties

	Aantal	Percentage
Uitgenodigd	4714	99% (van 4750 organisaties)
Respons voor dataschoning	604	13% (van 4714 genodigden)
Respons na dataschoning	477	10% (van 4714 genodigden)

Representativiteit van kinderopvangorganisaties

Tabel B1.5 Vertegenwoordiging landsdeel

	Landelijk	Enquête kinderopvang
Noord	528	61
Oost	986	110
Zuid	867	129
West	2369	177

Tabel B1.6 Vertegenwoordiging kinderopvangorganisaties

	Landelijke spreiding	Enquête kinderopvang
Wel/geen G4 gemeente		
Wel G4 gemeente	849	39
Geen G4 gemeente	3901	438
Gemeentegrootte		
Minder dan 50.000 inwoners	1975	227
50.000 inwoners of meer	2775	250
Type organisatie		
Bso	1085	89
Kinderopvang	1861	192
Bso en kinderopvang	1794	192
Omvang kinderopvang		
50 kinderen of minder	2578	246
Meer dan 50 kinderen	2172	231

3) Interviews met informatie-experts

We hebben drie telefonische interviews gehouden met informatie-experts van marktleiders van digitale informatiesystemen in het basisonderwijs en de kinderopvang, een informatie-expert van de gemeente Rotterdam, een van Kidsvision en een van Kennisnet. Kennisnet voert de overstapservice, een dienst van de po-raad en vo-raad, uit. Kidvision verzorgt informatiesystemen voor de kinderopvang.

4) Interviews schoolleiders en kinderopvangmanagers

Om meer verdiepend inzicht te krijgen in hoe informatieoverdracht zou kunnen bijdragen aan een goede doorlopende leerlijn en wat hiervoor nodig is, hebben we aanvullend op de vragenlijst interviews gehouden met drie scholen (twee directeuren, een onderbouwleerkracht) en drie kinderopvangorganisaties (drie houders, een pedagogisch medewerker en een beleidsmedewerker). De selectiecriteria voor de interviews waren als volgt:

- In de vragenlijst was aangegeven dat men mee wilde werken aan een interview;
- De organisatie werkte met meerdere kinderopvangorganisaties/basisscholen samen (zodat ze een goede vergelijking kunnen maken tussen verschillende organisaties);
- De basisschool werkt zowel met peuteropvang/kinderdagopvang als bso samen;

- De kinderopvang biedt zowel peuteropvang, kinderdagopvang als bso aan (dit is in een geval niet gelukt, de betreffende organisatie biedt geen bso aan);
- De geselecteerde organisaties zijn gespreid over het land;
- De geselecteerde organisaties zijn gespreid over grotere en kleinere gemeenten.

5) Focusgroep

Met een focusgroep hebben de resultaten uit de survey en de interviews besproken met experts/wetenschappers uit het onderwijs en de kinderopvang. De resultaten van de survey en de interviews zijn samengevat naar de volgende thema's:

- AVG en informatieoverdracht;
- Inhoud van de informatieoverdracht;
- Informatieoverdracht met buitenschoolse opvang;
- Digitaal systeem en randvoorwaarden.

De deelnemers in de focusgroep vertegenwoordigen het pedagogisch/onderwijskundige perspectief, het economische perspectief en het juridische perspectief. De volgende organisaties/personen waren hierbij aanwezig:

- VNG: Hanny Voskuylen;
- GGD/GHOR: Fred van der Wal;
- Sociaal Werk Nederland: Stefanie Gross;
- Van Doorne: Jochem Streefkerk en Eline Legerstee;
- CPB: Lisette Swart.

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitmuntend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zeven werkgebieden:
- Economic growth;
- Social policy;
- Natural resources;
- Regions & Cities;
- Transport & Infrastructure;
- Public sector reform;
- Security & Justice.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:
- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas